İnternet Okur Yazarlığı EI Kitabı

2nci düzeltilmiş sürüm

Derleyenler
Janice Richardson (editör),
Andrea Milwood Hargrave, Basil Moratille,
Sana Vahtivouri, Dominic Venter ve Rene de Vries

Güncelleyenler
Bety Burdick, Chris Coakley ve
Janice Richardson

Çevirenler
Mehmet Bora Sönmez,
Nuran Yardımcı, Pınar Ülkülü,

Türkçe Redaksiyon
Mehmet Bora Sönmez,
Gülbin Paytar, Nuran Yardımcı

Medya Bölümü
II No'lu Genel Müdürlük – İnsan Hakları

Bilgi Toplumu Projesinde İyi Yönetişim
Siyasi İşler Müdürlüğü

Avrupa Konseyi

İnternet Okur Yazarlığı El Kitabı

© Kitabın orijinal baskısının her türlü yayın hakkı Avrupa Konseyi'ne, Türkçe çevirisinin her türlü yayın hakkı ise Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na (RTÜK) aittir. Türkçe baskısından RTÜK'ten izin alınmaksızın alıntı yapılamaz, kısmen veya tamamen hiçbir şekil ve teknikle çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Baskı – Eylül 2006, Ankara (2000 adet basılmıştır)
RTÜK Yayın No: …
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilkent – ANKARA
ISBN: ……..

Elektronik ağ: www.rtuk.org.tr veya www.rtuk.gov.tr
e-posta: rtuk@rtuk.org.tr

Bu kitap, RTÜK Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Baskı: Kalıpsan Ofset – ANKARA
Tel: 0312 342 06 58
Faks: 0312 342 06 62

Kitabın orijinali, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ***"The Internet Literacy Handbook"*** adlı eserdir. Çeviri metin, Avrupa Konseyi'nin mutabakatı alınarak yapılmış olup, tüm sorumluluk çevirmenlere aittir.

Kapak: Grafik Dizayn Çalışması Avrupa Konseyi tarafından yapılmıştır.

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Günümüzde, yeni iletişim teknolojileri ve hizmetlerindeki baş döndürücü hızdaki gelişmelere paralel olarak, medya okuryazarlığı kavramı yazılı basın, radyo, televizyon, sinema ve İnternet gibi değişik ortamlarda giderek önem kazanmaktadır. Medya okuryazarlığının iki temel noktası bulunmaktadır. Bunların ilki medyadaki içeriğe erişebilmek için teknolojiyi kullanabilme becerisi; ikincisi ise sunulan içeriği sadece anlamak değil aynı zamanda bu içeriği değerlendirebilme yeteneğidir.

Avrupa Konseyi Medya ve Yeni İletişim Hizmetleri Yürütme Komitesi'nin (CDMC) alt komisyonlarından Bilgi Toplumunda İnsan Hakları (MC-S-IS) tarafından 2005–2006 çalışma takviminde yürütülen çalışmalarda, Üst Kurul uzmanlarımızın da katkılarıyla hazırlanan ve Türkçe'ye tercümesi yapılan **İnternet Okur Yazarlığı El Kitabı**, bu becerileri geliştirmeyi amaçlamakta ve günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelen İnternet ve yeni iletişim teknolojilerini doğru ve bilinçli kullanmayı sağlayacak yönlendirmeleri içermektedir.

Başta öğrenciler olmak üzere ebeveynler, eğitimciler ve diğer kullanıcılara yönelik bu kitapta, içerik gereği teknik terimler sıkça kullanılmasına karşılık, dilinin sade ve herkes tarafından anlaşılabilir olmasına özellikle dikkat edilmiştir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu olarak, İnternet'te yer alan içerikleri doğru okumamızı ve anlamamızı sağlayacak bu kitabın tüm okuyucular için faydalı olmasını temenni ederiz.

Dr. Zahid AKMAN
Radyo ve Televizyon
Üst Kurulu Başkanı

İçindekiler

OKUYUCU İÇİN TAVSİYELER..... 4
GİRİŞ..... 5
KILAVUZ METİN 1 – Bağlantı Sağlama..... 7
KILAVUZ METİN 2 – Web Sitesi Oluşturma..... 10
KILAVUZ METİN 3 – Bilgi Araştırma..... 15
KILAVUZ METİN 4 – Ana Kapılar..... 18
KILAVUZ METİN 5 – Elektronik Posta..... 21
KILAVUZ METİN 6 – İstek Dışı Gönderilen e-Postalar..... 25
KILAVUZ METİN 7 – Sohbet..... 28
KILAVUZ METİN 8 – Haber Grupları..... 33
KILAVUZ METİN 9 – Dünya Çapında Kütüphaneler 35
KILAVUZ METİN 10 – İnternet Üzerinde Müzik ve Görüntüler..... 39
KILAVUZ METİN 11 – Yaratıcılık..... 43
KILAVUZ METİN 12 – Oyunlar..... 47
KILAVUZ METİN 13 – Uzaktan Eğitim..... 50
KILAVUZ METİN 14 – Etiketleme ve Filtreleme..... 53
KILAVUZ METİN 15 – Özel Hayatın Gizliliği..... 57
KILAVUZ METİN 16 – Güvenlik..... 61
KILAVUZ METİN 17 – Sataşma ve Taciz..... 64
KILAVUZ METİN 18 – Çevrimiçi Alış-veriş..... 67
KILAVUZ METİN 19 – Katılımcı Bir e-Vatandaş Olmak..... 70
KILAVUZ METİN 20 – Mobil Teknoloji..... 74
KILAVUZ METİN 21 – Bloglar..... 78

OKUYUCU İÇİN TAVSİYELER

1. Bu el kitabında kullanılan terimlerin açıklamaları için yazarlar, dünyanın çeşitli bölgelerinden kullanıcılar tarafından işbirliği içinde hazırlanmış olan sürekli güncellenen Wikipedia adlı ücretsiz içerikli elektronik ansiklopediyi başvuru kaynak olarak göstermektedir. El kitabı; "Boolean search", "zombie computer" veya "phishing" gibi birçok özel terimin bulunduğu Wikipedia'ya doğrudan bağlayan web adresleri sunmaktadır. Buna benzer diğer terimler <http://www.wikipedia.org> sayfasında bulunabilir. Metin içinde Wikipedia tanım adresleri parantez içinde, diğer web sayfaları < > işareti içinde verilmiştir.

   Wikipedia başvuruları doğrudan, birçok diğer dilde seçme olanağı sunan, Wikipedia web sitesinin İngilizce içeriğine bağlanmaktadır.

2. Bu el kitabında yer alan uzun ve kullanımı zor web sitelerinden kaçınmak için otomatik erişim sağlayan elektronik ortamdaki metne başvurunuz. Bu metne <http://www.coe.int/media> adresinden erişebilirsiniz. Bu adrese, açmayı başaramadığınız her tür web adresi için de başvurun.

3. El kitabı, metnin başından sonuna kadar "öğrenci" terimini kullanmaktadır. Bu terim, yaşı ve seviyesi dikkate alınmaksızın, evde veya okulda öğrenimine devam eden, öğrenci tüm gençleri kapsamaktadır.

   Bu metinde yer alan tüm İnternet adreslerine en son Ocak 2006 tarihi itibarıyla erişim sağlanmıştır.

GİRİŞ

Neden İnternet okuryazarlığı konusunda kılavuz metinler hazırlandı?

Son 10 yıllık süreçte, İnternet ve mobil teknoloji, dünya çapında toplumların hayatında çok yönlü değişimlere neden olmuştur. İş ve eğlence biçimlerimizi değiştirmiş ve katılımcı birer vatandaş olmamız yönünde büyük çaplı talep yaratmışlardır.

Avrupa Konseyi'nin İnternet okur-yazarlığı kılavuz metinleri, bu olağanüstü bilgi ve iletişim ağlarının kullanımında rehberlik etmeyi ve yardımcı olmayı amaçlayan bir belgedir. Buradaki amaç:

- Öğretmenlere ve ebeveynlere, gençlerin ve çocukların iletişim teknolojileri aracılığıyla yaptıkları keşif yolculuklarını paylaşmalarını sağlayacak yeterli teknik bilgiyi sunmak,

- Etik konulara dikkat çekmek ve eğitimde katma değer anlayışı yerleştirmek,

- İnternet ve mobil teknolojilerden fayda sağlamak için sınıfta veya evde uygulanabilir, yapıcı eylemler için fikirler sağlamak,

- İnternet kullanımının geniş ve değişen alanlarındaki en iyi uygulamayı paylaşmak,

- Daha fazla bilgi veya uygulanabilir örneklere yer veren bağlantıları sağlamak,

Etik konular ve İnternet'teki tehlikeler

Her kılavuz metinde değindiğimiz üzere, İnternet'in getirdiği sayısız faydanın yanı sıra, bazı tehlikelere de yer vermek zorunluluğu vardır. Örneğin virüslerin (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_virus), sadece Avrupa'daki özel şirketlere ve kamu kuruluşlarına yıllık maliyeti yaklaşık iki-üç milyar Euro'dur. Spam (http://en.wikipedia.org/wiki/E-mail_spam) adıyla da bilinen istenmeyen e-postalar, toplam e-postaların % 90'ını oluşturmaktadır ki bunlara % 1,5 civarındaki kötü niyetli şifreler dâhil değildir. İnternet'teki içeriğin önemli bir yüzdesi ya yasadışı ya da zararlıdır ve çok temel insan hakları ve insan onurunu göz ardı etmektedir. Bunun da ötesinde, bilgiye "sahip olanlar" ve "sahip olmayanlar" arasındaki sayısal bölünme (http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_divide) fark yarattığından, kırılgan bir yapıya sahip olan eşitlik olgusu bir kez daha tehdit altındadır. Birçok genç insan, İnternet'e erişimi sağlayacak malzeme yetersizliği ile bilgi araması yapmak ve bunu etkili bir şekilde kullanmak için gerekli teknik beceri ve erişim beceri eksikliğinin olumsuzluklarını gittikçe artan bir şekilde yaşamaktadır.

Bilgiden ve iletişim teknolojilerinden azami faydalanma

İnternet, adından da anlaşılacağı üzere, bilgi ağları arasındaki bir yoldan başka bir şey değildir. Hâlihazırda erişim araçları, üçüncü nesil cep telefonları ve kablosuz ağlar gibi yeni teknolojilerin gelişimi ile değişmektedir.

Günümüzde her bir birey, bilgi okur-yazarlığına ihtiyaç duymaktadır. 21. yüzyıl okur-yazarlığı, toplumun temellerini oluşturan eğitimin dört ana sütunu üzerine inşa edilmektedir. Bunlar; bilmek, yapmak, olmak ve yaşamak kavramlarını birlikte öğrenmektir.

Öğretmenler ve ebeveynlerin ihtiyaçlarına cevap verecek bir kılavuzun geliştirilmesi

Teknolojinin geliştikçe ve yeni bilgi kaynaklarının ortaya çıktıkça, bu kılavuz metinler yenilenmeli ve yenileri eklenmelidir. Bu proje, izlenimleriniz veya sınıflarınızdaki eylemlerinize ilişkin düşünceleriniz, uygulama örnekleriniz veya güncel adresler gibi göndereceğiniz her tür katkıya açıktır. Lütfen bu tür katkılarınızı Avrupa Konseyi'nin media.IS@coe.int adresine gönderiniz.

***

KILAVUZ METİN 1

Bağlanmak

İnternet, bağlantı düğümleri işlevi gören servis sağlayıcıları aracılığıyla dünya çapındaki bilgisayarları birbirine bağlayan bir ağdır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Node_%28networking%29). 2005 yılının Mart ayı itibarıyla, 250 milyonu Avrupa'da olmak üzere, dünyada 900 milyon İnternet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir.

Eğitime getirdiği faydalar

- İnternet, öğretmenlere zengin yeni kaynaklar ve fikirler sunmaktadır. Ders planları, öğrenciler için elektronik ortamda uygulamalar ve eğitici oyunlar buna örnek olarak verilebilir.

- İnternet, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki sınırlar ötesi iletişimi ve deneyim paylaşımını kolaylaştırmaktadır.

- İnternet, öğrencilere kültürleri paylaşmak ve yabancı dilini geliştirmek üzere projelere katılma fırsatı sunmaktadır. Bu yöntem, geleneksel mektup arkadaşlığına dayalı öğrenci değişiminden daha etkili ve daha hızlı bir yöntem olabilir ve yolculuk masrafları gibi bir kalemi de ortadan kaldırmaktadır.

- İnternet, geleneksel kütüphaneleri düzenli olarak ziyaret etmeyenlere bile araştırma vasıtalarını erişilebilir kılmaktadır.

Etik düşünceler ve riskler

- Gerçek dünyada olduğu gibi, İnternet'te dolandırıcılık, sahte bilgiler ve çocuklar için uygun olmayan içerik vardır.

- İnternet bir yandan sayısız yeni olanaklar sağlarken, teknik çözümler her zaman geleneksel yöntemlerden daha iyi olmamaktadır. Örneğin, e-posta iletişimde köklü değişiklikler getirmiştir ancak asla yüz yüze iletişimin yerini almayacaktır.

Nasıl bağlanılacak?

- İnternet'e eğer bir kuruluştan (okul, üniversite, kamu kuruluşu) giriyorsanız, bilgisayarınız büyük bir olasılıkla otomatik olarak dahili bir erişim sağlayıcıya bağlanacaktır.

- İnternet'e evden bağlanabilmek için aşağıdakilere ihtiyaç vardır:

  - modem bağlantılı bir bilgisayar;
  - bir telefon bağlantısı;

  - bir İnternet hizmet sağlayıcıya (IHS) abonelik

- IHS'ler (htpp://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_service_provider), İnternet ile kullanıcılar arasındaki gerekli bağlantıları sağlarlar. Bunlar telekomünikasyon veya kablo şirketleri gibi özel şirketler veya üniversiteler gibi kuruluşlar olabilirler.

- IHS'ler genellikle aylık abone bedeli talep ederler ve buna karşılık bir dizi hizmet sunarlar.

- Çevirmeli bir (http://en.wikipedia.org/wiki/Dial-up_access) bağlantı, kullanıcıların standart bir analog telefon hattı aracılığıyla İnternet'e erişmelerine olanak sağlamaktadır. Kullanıcıya, normal telefon görüşmelerinde olduğu gibi, genellikle bağlantı yapılan süre dikkate alınarak fatura çıkarılır. Bir analog telefon hattından, eş zamanlı olarak hem telefon bağlantısı hem de İnternet bağlantısı yapılamaz. Bağlantı hızı yavaştır.

- Geniş bant (http://en.wikipedia.org/wiki/Broadband_İnternet_access) bağlantısı, sayısal bir hat üzerinden erişime olanak sağlamaktadır. Birleştirilmiş Sayısal Ağ Hizmetleri (ISDN) (http://en.wikipedia.org/wiki/ISDN) ve Sayısal Abonelik Hattı (DSL) (http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_Subscriber_Line) bu bağlantılara örnek olarak gösterilebilir. IHS'lerin sunduğu geniş bant abonelikleri genellikle sabit bir fiyat üzerinden sınırsız erişim olanağı sağlamaktadır. Bununla birlikte, ne kadar veri indirilebileceğine dair bir sınırlama getirilebilir. Bağlantı hızı çok daha yüksektir ve İnternet'ten çıkmadan telefon hattının kullanılabilmesine olanak sağlar.

- Gittikçe artan sayıda bilgisayar, özellikle de diz üstü bilgisayarlar, kablosuz ağ kartları (Wifi) (http://en.wikipedia.org/wiki/wifi) ile donatılmaktadır. Bu tür bilgisayarlar, evde veya "kablosuz bağlantı noktalarında" İnternet'e kablosuz erişim olanağı sağlamaktadır. Kablosuz bağlantı noktaları, kafeteryalar ve havalimanları gibi kamuya açık alanlarda bulunabilir.

Uygun kullanım

- İnternet kullanımınız için uygun bir bağlantı seçiniz. İnternet'i düzenli olarak kullanıyorsanız, geniş bant bağlantısı muhtemelen size daha uygundur.

- Eğer geniş bant abonesi iseniz, kullanmadığınız takdirde hatta bağlı kalmayınız. Hatta bağlı kalmanız size maddi anlamda bir külfet getirmeyebilir ancak verilerinizin güvenlik riskini artıracaktır. (Bkz. Kılavuz Metin 16 – Güvenlik)

- Eğer sorumluluğunuz altındaki bilgisayarı veya ağı başkaları da kullanacaksa, AUP olarak bilinen modele uygun, makul bir kullanım politikası (AUP) (http://en.wikipedia.org/wiki/AUP) geliştirin.

Daha fazla bilgi için

- The List adlı site, IHS'lerin dünya çapındaki rehberidir: <http://www.thelist.com/>.
- Avrupa Okullar Ağı (European Schoolnet) <http://www.eun.org/portal/index.htm>, Küresel Okullar Evi (Global Schoolhouse) <http://www.globalschoolnet.org/GSH/> ve Eğitim Dünyası (Education World) <http://www.educationworld.com/> gibi eğitim siteleri kaynak ve müşterek projeler sunmaktadır.

- Makul bir kullanım politikası (AUP) için tavsiyeler, eğitimde bilişim teknolojileri üzerine çalışan İngiliz ajansı Becta'nın sitesinden elde edilebilir: <http://www.ictadvice.org.uk/index.php?section=ap&catcode=as_pl_acc_03&rid=1963&rr=1&PHPSESSID=820174b4b4df8ca7de75604c566d00ee>.

- Insafe adlı ana kapı, İnternet'e güvenli bağlantı ve sörf yapma konularında tavsiye ve kaynak bilgiye yer vermektedir: <http://www.saferİnternet.org/ww/en/pub/insafe/>.

* * *

KILAVUZ METİN 2

Web Sayfası Hazırlamak

Bir web sayfası mı hazırlamak istiyorsunuz?

Okul idarecileri, öğretmenler ve öğrenciler, okullarını ve/veya çalışmalarını dünya çapındaki ağda (world wide web) tanıtma ihtiyacını artan bir şekilde hissetmektedir ve web sayfalarının sayısındaki artış inanılmaz boyuttadır. İyi bir okul web sayfası, ders planlarının yayımlanması veya okulla ilgili bilgilerin tanıtılması gibi çok çeşitli şekillerde kullanılabilen harika bir halkla ilişkiler aracıdır. Aynı zamanda, şüphesiz ki, çok önemli bir eğitimsel araçtır.

Fakat web siteleri çok çeşitli şekilde kullanılabildikleri için, bazen kendi web sitelerini hazırlamak isteyen ve nereden başlayacaklarını bilmeyen yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynler için boğucu olmaktadır.

Web sitenizi hazırlamadan önce aşağıdaki noktaları dikkate almalısınız:

- Web sayfanızın amacı nedir?
- Neden bir web sayfasına ihtiyaç duymaktasınız?
- Web sayfanızın hedef kitlesi nedir? Dünya, bölge, şehriniz veya sadece öğrenciler ve ebeveynler mi?
- İçerik ne olacak?

Yerel okulları uluslararası hale dönüştürmek

- İnternet, dünya üzerindeki tüm öğrencilerin kolaylıkla iletişime geçmelerini ve işbirliği yapmalarını olanaklı hale getirmektedir. Günümüzün sınıfı, sabit bir coğrafi yerleşimde geleneksel görüntülü tuğla ve kireç sıvalı oda olarak tanımlanmaktadır. Oysa İnternet bir iletişim aracı olarak kullanıldığında, sınıf duvarları ortadan kalkmakta ve yerel sınıflar küresele dönüşmektedir.
- İyi bir okul web sayfası etkileşimlidir ve mesaj tahtası (http://en.wikipedia.org/wiki/Message_boards) gibi araçlar yoluyla, okulla ilgili en son bilgilere öğrencilerin, ebeveynlerin ve öğretmenlerin her zaman ve her yerden erişebilmelerine olanak sağlar.
- Öğrenciler, web sayfalarının oluşturulmasında aktif rol alabilirler. Hatta Think Quest <http://www.thinkquest.org/>, CyberFair <http://www.globalschoolnet.org/index.html> ve diğerleri gibi web sayfası yarışma sitelerine bakıldığında, gerek ilk gerekse son sınıftaki ortaokul öğrencileri tarafından hazırlanan web sayfalarının öğretmenler tarafından hazırlanan sitelerden çoğunlukla daha iyi olduğu görülecektir.

- Web sitesi inşa etmenin temel hususları, müfredatın bir parçası olarak öğretilebilir: öğrenciler, matematik, biyoloji, dil veya müzik dersleri için ödev olarak web siteleri tasarlayabilirler. Aslında konu alanlarının tamamı web sitesi yaratıcılığına uyumludur.

- İnternet ile ilgili olağanüstü bir şey de, öğrencilerin web sitesi tasarımlarını kendi sınıf arkadaşları ile yapma konusunda sınırlı olmamalarıdır. Öğrenciler, e-posta (http://en.wikipedia.org/wiki/Email), video konferans (http://en.wikipedia.org/wiki/Video_conferencing) ve sohbet (http://en.wikipedia.org/wiki/Chat) gibi iletişim araçlarını kullanarak dünyanın her köşesindeki öğrencilerle işbirliği yapabilirler.

Daha fazla bilgi için, Sohbet başlıklı Kılavuz Metin 7, Yaratıcılık başlıklı Kılavuz Metin 11 ve Bağlanmak başlıklı Kılavuz Metin 1'i daha yakından inceleyiniz.

Güvenliğin boyutlarını belirlemek

Okulla ilgili herhangi bir web sayfasını oluştururken güvenlik konularının göz önüne alınması önemlidir.

- Resmi bir web sayfası tasarımından veya öğrencilerin web sayfası tasarım yarışmalarına katılmalarını sağlamadan önce, İnternet güvenliğine ve makul kullanıma ilişkin okul politikası açık bir şekilde belirlenmelidir.

- Kullanılan fotoğrafların düzeni ve kullanım şekli, okulun İnternet güvenlik politikasını yansıtmalıdır.

- Güvenlik ve mahremiyet endişesi nedeniyle, okulların büyük kısmı Fotoğraflarını yayımladığı öğrencilerin isimlerini vermemekte veya sadece ilk isimlerini vermektedir. Bu konu, web sayfanızı düzenlerken göz önüne almanız gereken bir husustur: bu konudaki güvenlik protokolünüz nedir?

- Bilgi bütünlüğünü teminat altına almak ve web sayfalarının İnternet güvenliğine ilişkin okulun tutumunu yansıtmak amacıyla diğer web sayfalarına yapılan harici bağlantıları engellemek iyi bir fikirdir.

- İnternet'e erişimi filtreleyecek misiniz ya da öğrencilerinize daha fazla "sokak bilgisi" öğretecek misiniz? Birçok okul, etkili olması için, her iki tekniğin karışımından oluşan birleşimler bulmaktadır.

- Öğrenciler ödev olarak web sitesi hazırladığında, bu sitelerin dünyanın her yanından kullanıcılar tarafından ziyaret edileceğini akılda bulundurun. Bu web sitelerinin, okulunuz için bir çeşit halkla ilişkiler aracı olduğunu düşününüz. Bu nedenle öğretmenlerin web sitesi tasarımı sürecinde, öğrencilerin işlerini denetlemeleri ve onlara rehberlik etmeleri akıllıca olacaktır.

- Öğrencilerin hazırladığı tüm işlerden son aşamada öğretmenler sorumludur. Bu nedenle öğretmenlerin web sayfalarını reddetme veya okul ya da proje sayfalarından çıkarma yetkisine sahip olma ihtiyacı vardır. Öğrencilerin işlerini

yeterli bir şekilde denetlemek amacıyla, öğretmenler daima erişim parolalarına (http://en.wikipedia.org/wiki/Password), web sitelerine (http://en.wikipedia.org/wiki/Website) ve benzeri türden bilgilere erişebilmelidirler.

Bir okul web sayfası hazırlamak

Bir okul web sayfası doğru bir şekilde kullanıldığında, toplumun çok değişik katmanlarını bir araya getirecek güçlü bir araç olarak hizmet verebilir. Bu tür web sayfaları uyum kavramını besleyebilir ve toplumun tüm kesimlerinin kolaylıkla bilgiye erişebilmesini sağlayacak değerli bir iletişim aracıdır. Web içeriği için bazı faydalı öneriler aşağıdaki gibidir:

- Öğretmenler, ders planları hazırlayabilir veya öğrencilerin belirli dönemlerde yaptıklarına ilişkin genel değerlendirme yapabilir.

- Okul yöneticileri programları veya duyuruları ilan edebilirler.

- Öğrenciler, sanat, şiir, hikâye, rapor veya diğer işlerini yayımlamak isteyebilirler.

- Ebeveynler, festivaller veya diğer toplantılar gibi veli-öğretmen etkinliklerini duyurmak için siteyi kullanabilirler.

- Toplumun daha geniş kesimleri, örneğin futbol takımlarından, gezi programlarından, polisten, yol işçilerinden vb duyurular yapmak için web sitelerini bir ortam olarak kullanabilirler.

Çok geniş bir yelpazede çeşitlilik arz eden içerik, web sayfasını zenginleştirebilir ancak geniş katılımcılar aynı zamanda web sayfasının sürdürülebilir olmasında düzensizliğe de neden olabilir. İçerik yazımı ve toplanmasından sorumlu küçük bir ekibin seçilmesi önemlidir. Bu sorumluluk, belki de en iyi şekilde, bir öğretmen veya okul idarecisi ya da bilgi ve iletişim teknolojileri koordinatörü olarak seçilen bir kişi tarafından yürütülebilir.

Web sitesi oluşturmadan önce göz önünde bulundurulması gereken bazı temel ihtiyaçlar şunlardır:

- Yazılım: Birçok web sayfası tasarımcısı ve yazımcısı, Dreamweaver ve FrontPage gibi WYSIWYG (http://en.wikipedia.org/wiki/WYSIWYG) yazılımı ile çalışmayı tercih etmektedir. Bu programlar, kullanıcının html bilmesine ihtiyaç gerektirmeden web sayfası hazırlaması için aşina olduğu bir ortam sağlar. Web içeriği yönetim sistemleri sıklıkla kullanılmakta ve bazıları okullar göz önüne alınarak hazırlanmaktadır.

- Donanım: Resim tarayıcılar (http://en.wikipedia.org/wiki/Image_scanner), sayısal fotoğraf makineleri, sayısal video kameraları ve bu cihazların ayakları ve bant kayıt cihazları gibi ortalama bir donanım kaynağı kullanışlıdır.

- Sistem Merkezi (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_hosting): Okullar, web sayfalarını, şekilleri, dosyaları, video ve benzeri bilgilerini saklamak ve bunlara web aracılığıyla erişimi sağlamak için bir erişim sistemi oluşturacak bir

organizasyona ihtiyaç duyacaktır. Okulunuzun ihtiyaçlarını karşılayacak bir planı taahhüt etmeyi teklif eden değişik hizmet sağlayıcıları ve hizmetleri araştırmak önemlidir.

Uygun kullanım

Okulunuz deneme yanılma yöntemiyle, hedef kitlenize etkili bir şekilde ulaşma yöntemini geliştirecektir. Bir okul web sitesi genel olarak şunları içerir:

- Adres ve telefon numaraları gibi irtibat bilgileri.
- Okul hakkında bilgi, örneğin ders planları ve benzeri konular.
- Kadro hakkında bilgi.
- Ebeveyn-öğretmen organizasyonları hakkında bilgi.
- Öğrencilerin hazırladığı son çizim, resim ve bilgilerin oluşturduğu sınıf sayfaları.
- İlgili eğitim sitelerine yapılan bağlantılar.
- Ziyaretçilerin "imzalaması" için bir "misafir kitabı".

Uygun kullanım için bazı teknik faktörler şunları kapsamalıdır:

- Sevimli, kolay okunabilir bir tasarım.
- Engelli kullanıcılar için web erişiminin sağlanması.
- Yüklemesi oldukça fazla zaman alan dosya ve büyük grafiklerden kaçınılması.
- Tutarlı kullanım tasarımı, İnternet'e kolay girme ve son güncellemeleri yapılmış bilgiler.
- Gerektiğinde web sayfasının farklı dillere tercüme edilmiş biçimi. Farklı ülkelerden öğrencilere erişilmesi gerektiğinde, İngilizce genellikle ortak dil olarak seçilmektedir.
- Çocuk haklarına, sosyal ve kültürel çeşitliliğe, bedensel ve fiziksel bütünlüğe ve eşitlik, özgürlük, kardeşlik gibi demokrasinin değerlerine tam bir saygı. Örneğin, eğer öğrenciler, okul web sayfasını kullanarak birbirlerine bağlanıyorsa, Chatdanger'da: <http://www.chatdanger.com/> yayınlananlara benzer ana hatlar kullanmak faydalı olabilir.

Daha fazla bilgi için

Bu standartları yakalamış binlerce iyi web sitesi bulunmaktadır: İngiltere'den St Joan of Arc ilkokulu <http://www.stjoanarc.sefton.sch.uk/index.php> ve Hollanda'dan Uluslararası Amsterdam Okulu <http://www.isa.nl/About/abouthome.html> buna iki

örnektir.Okul web sitenizi oluşturmak için daha fazla bilgi aşağıdaki adreslerde bulunabilir:

- Bir okul web sitesi oluşturmak: : <http://www.wigglebits.com/>.
- Eğitim Dünyası: eğitimcilerin en iyi dostu: <http://www.education-world.com/>.

- Webmonkey <http://webmonkey.wired.com/webmonkey/authoring/html_basics/> makale, metin, çizim ve gelişim için danışmanlık.

- Çocuklar için Webmonkey: <http://webmonkey.wired.com/webmonkey/kids/lessons/index.html>.

- "Web sitesi tasarımı yapabilmeyi öğretmek üzerine dersler." Washington Üniversitesi'nden bir öğretim görevlisi, yazılım sürecinde öğrencilerin web sitesi hazırlarken kullandıkları yeteneklerini aktardıkları bir vitrin olarak hazırlanmıştır: <http://www.newhorizons.org/strategies/literacy/stone.htm>.

Olası okul ortakları ve çok çeşitli okul siteleri aşağıdaki adreslerde bulunabilir:

- Avrupa Okullar Ağı'nın eTwinning eylemi: <http://www.etwinning.net/ww/en/pub/etwinning/index2005.htm>.

- Uluslararası Okullar Avrupa Konseyi: <http://www.ecis.org/>.

- İngiliz Okulları web siteleri dizini: <http://www.schoolswebdirectory.co.uk/>.

- Avrupa Okullar Projesi Derneği: <http://www.esp.uva.nl/>.

* * *

KILAVUZ METİN 3

Bilgi Araştırmak

Giriş

İnternet emsalsiz boyutta bir bilgi kaynağıdır ve düzenli olarak değişmekte ve genişlemektedir. İnternet'te ilk arama motorları (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine) 1993 yılında ortaya çıkmıştır.

Web siteleri hakkında bilgi toplayan araştırmaların çoğu içerik hakkındaki bilgileri saklayan ve bağlantıları takip eden otomatik bir web örümceği kullanarak (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_crawler) yapılmaktadır. Birçok arama motoru sadece web sayfalarını kontrol etmekle kalmaz aynı zamanda haber gruplarını (http://en.wikipedia.org/wiki/Newsgroup) ve veri tabanlarını da kontrol eder ve popüler bir arama motoru olan Google'da <http://www.google.com/> "web sitesi" yazdığınızda, 0,07 saniyede 1 milyardan fazla sonuca ulaşırsınız.

Eğitimsel katma değer

- İnternet, sayısız konuda hızlı ve etkili araştırma yapmayı sağlayan olağanüstü bir kaynaktır.

- Geleneksel kütüphanelerde yapılan ile İnternet'te yapılan araştırmalar için gerekli beceri benzer niteliktedir. Başarılı bir araştırma için, eleştirel içerik analizi ve İnternet okur-yazarlığı gerekir.

Etik düşünceler ve riskler

- Bulduğunuz bilgiler için sağlıklı bir şüpheci yaklaşım oluşturun. İnternet, insanların düşüncelerini yayması ve fikirlerini ortaya koyması için serbest bir ortam sunmaktadır. Hayali şeylerin propagandasını yapmak veya yanlış iddialara inanmaktan kaçınmak için eleştirel bir gözle değerlendirdiğinizden emin olun.

- Çok sayıdaki web sitesi, öğrencilerin kullandığı çok değişik konulara dair eksiksiz deneme yazıları sunmaktadır. Öğrenciler bu dosyaları kullanmak suretiyle, bunları kendi yapmış gibi göstermekte ve aşırmacılık yapmaktadır.

- İnternet'te bulduğunuz bir malzemeyi kullanıyorsanız, telif hakları konusunda bilinçli olunuz. (Bkz. müzik ve resimler başlıklı Kılavuz Metin 10)

- Mümkün olduğu ölçüde alıntı yaptığınız veya kullandığınız eserleri kaynak olarak gösteriniz ve yazarını veriniz. Bu konu, aşağıdaki nedenlerden dolayı önemlidir:

  - Yazara ve kaynağa itibar kazandırır;
  - Sizi aşırma suçlamalarından korur;

  - Eserin güvenilirliliğine ilişkin olarak diğer kişilerin doğru bir yargıya varmalarına yardımcı olur.

- Web siteleri, arama motorları sonuçlarındaki sıralarını öne almak amacıyla, ödemeyi de kapsayan, çok çeşitli yöntemler kullanırlar. Bazı arama motorları, örneğin Google, hangi sonuçların reklamlarla desteklendiğini açıkça tanımlamaktadır. Fakat birçoğu bu ayrımı yapmamaktadır.

- Arama motorlarına girilen en yaygın terimler cinsel içerik bulmak için kullanılanlardır. Bununla birlikte arama motorları genellikle kendi sitelerinde en fazla arananları listelerken bu terimleri sansürlemektedir.

Nasıl aranacak?

- İnternet'te bilgi arayanların büyük çoğunluğu bir arama motoru kullanmaktadır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine).

- Çoklu bir arama motoru (http://en.wikipedia.org/wiki/Metasearch_engine) veya "ferret" gibi motorlar bir kaç arama motorunun eş zamanlı olarak arama yapmasını sağlarlar.

- Arama motorları genelde, kullanıcılardan belli sayıda anahtar kelimeler girmelerini isterler.

- "Boolean" (http://en.wikipedia.org/wiki/Boolean_datatype) aramaları anahtar kelimeleri bir arada belirtebilir veya belirli anahtar kelimeleri içeren sonuçları dışarıda bırakır. Bu işlemler arama motoruna bağlı olarak küçük farklılıklar arz eder. Tırnak işareti, artı ve eksi işaretlerini kullanmak en yaygın yöntemlerdir.

- Bazı arama motorları, sınıflandırma ve alt-sınıflandırma aramalarını içeren dizinleri kapsamaktadır.

Uygun kullanım

- Standart aramalar yerine uzmanlaşmış siteleri kullanın. Örneğin bir kelimenin anlamını araştırırken, arama motoru yerine bir sözlük <http://education.yahoo.com/reference/dictionary/> kullanın.

- Arama terimlerini değiştirin. Değişik anahtar kelimelerden oluşan kombinasyonlar farklı sonuçlar getirecektir ve aramalar arasından seçim yapmak suretiyle daha ilgili sonuçlar sağlayacaktır.

- Faydalı siteleri bir kenara kaydedin ki bunları tekrar aramak zorunda kalmayasınız.

- Faydalı bir bilgiye eriştiğinizde bunu ya yazdırın ya da kaydedin. Zira bir daha bulamayabilirsiniz ya da bu bilgiler uyarı yapılmaksızın çevrim dışına çıkarılabilirler.

- Özel ibarelere tırnak işareti ekleyin ki araştırmanın kapsamı daralsın ve kesin eşleşmeleri bulun.

- Arama motoru aracılığıyla cevapları bulamazsanız, ilgili bir haber grubuna e-posta ile bir soru gönderin. (Bkz. haber grupları başlıklı Kılavuz Metin 8)

Daha fazla bilgi için

- En yaygın kullanılan arama motorları şunlardır: Google <http://www.google.com/>, Yahoo <http://search.yahoo.com/> ve MSN <http://search.msn.com/>.

- Clusty <http://clusty.com/> ve Grokker <http://www.grokker.com/> alternative bir yaklaşıma sahip yenilikçi arama araçlarıdır.

- Google Zeitgeist <http://www.google.com/press/zeitgeist.html> Google'da yapılan araştırmalara ilişkin olarak en son eğilimleri gösterir.

- Wikipedia <http://www.wikipedia.org/>, dünyanın değişik köşelerinden kullanıcıların ortak olarak oluşturdukları kullanımı ücretsiz bir ansiklopedidir.

* * *

KILAVUZ METİN 4

Ana Kapılar (Portal)

Ana kapı nedir?

Ana kapı, İnternet'te hedeflenen faaliyet ve içeriğin bulunması için bir başlangıç noktası olarak hizmet veren web siteleridir. Ana kapılar, kullanıcılara kategorilere veya ilgi alanlarına özel belirli bağlantılar ve bilgiler sunar. Tipik bir ana kapı, ilgi alanlarına ve başlıklara yapılan bağlantıları gösteren bir web sayfasıdır. Çoğunlukla bir arama motoru (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine), sohbet (http://en.wikipedia.org/wiki/Chat), oyunlar (http://en.wikipedia.org/wiki/Online_gaming), haber kaynakları (http://en.wikipedia.org/wiki/RSS_%28file_format%29) ve diğer türden içerikleri barındırır.

Ana kapılar yatay ve dikey olmak üzere iki genel tipte sınıflandırılabilir.

Yatay ana kapılar, geniş bir alandaki hizmetleri, faaliyetleri ve içeriği sunarlar. Bu kapılar; haberler, hava durumu, mali bilgiler ve sinema, müzik gibi popüler kültür konularına bağlantılar ile özel başlık alanlarına bağlantı dizinlerini sağlarlar. Yahoo <http://www.yahoo.com/> bu alanda muhtemelen en iyi bilinen örnektir.

Dikey ana kapılar, belirli bir tipteki kullanıcılar için amaçlanmış çok çeşitli içerik sunar. Eğitim üzerine hazırlanmış olan dikey ana kapıya iyi bir örnek Birleşmiş Milletler Eğitim Ana Kapısıdır. <http://www.un.org/Pubs/chronicle/eosportal_index.asp>

Ana kapılar ne amaçla kullanılır?

Ana kapıların işlevi, bir başlığın incelenmesi için başlangıç noktası olmaktır. İnternet'te bilgi araştırması, geleneksel kütüphaneyi kullanmakla benzerlik arz eder. Araştırmalar bir yönteme bağlı olarak yapılmalıdır ve bir ana kapı, sizin başlıkları mantıksal sınıflandırmalara ayırmanıza yardımcı olabilir.

Ana kapılar, bir tema çerçevesindeki bir dizi başlığa faydalı bir "göz atma" işlevini yerine getirir. Örneğin bilim konusunda, deniz bilimleri (oşinografi) ve bitki bilimleri (botanik) gibi biyolojinin çeşitli şekillerine bakabiliriz. Buna benzer olarak, sanat tarihi kategorisi tarih kategorisi içinde geniş bir alandır.

Ana kapılarda etik konular

Ana kapılar genellikle reklam ve mali desteğe bağımlıdır ve buna bağlı olarak mal ve hizmetlerin tanıtımını yapmaktadır. Ana kapılar tarafından sunulan bağlantıların belirli grupların değerlerini yansıttığını hatırda tutmak önemlidir. Ana kapıların web sitenize bağlanmasından önce, bu değerlerin öğrencileriniz veya çocuklarınız için kabul edilebilir olduğuna emin olmalısınız.

Bazı ana kapılar, ödemeye dayalı üyelik veya kayıt olmayı talep edebilir. Kayıt olmadan önce ("ücretsiz" bir hizmet olsa bile) hizmetin şartlarını ve koşullarını doğru anladığınızdan ve web sitesinin özel hayat politikasını incelediğinizden ve anladığınızdan

emin olunuz. Bilgi için şu siteye bakınız <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=privacy%20policy>.

Eleştirel düşünce yeteneğinizi kullanmaya devam ediniz. Güncel olarak sık kullanılan listenizden elde ettiğiniz bilgileri desteklemek için düzenli olarak yeni ana kapıları denemek iyi bir fikirdir.

Bir ana kapıdan ulaştığınız bağlantılar, kullanıcıları tahmin edilemeyen içerik ve ürünleri içeren sitelere yönlendirebilir ya da çocuklarınız veya öğrencilerinizin kendilerine uygun olmayan süreçlere katılmalarına neden olabilir. "Aktif" bağlantıları, bir filtreleme programı (http://en.wikipedia.org/wiki/Content_filtering_software) kullanmak veya tarayıcınızı ayarlamak suretiyle, değer yargılarınıza bağlı olarak sınırlandırabilirsiniz.

Sınıf faaliyetlerinde ana kapı kullanımı

- Herhangi bir başlıkta arama hedeflerini ayarlayın: bilgi arama başlıklı Kılavuz Metin 3'te belirtilen diğer arama tekniklerini kullanabilen, farklı ana kapılara giren kümeler oluşturun. Sonrasında bu kümelerin; kolay erişim ve erişilen bilginin kalitesi açılarından sonuçları karşılaştırmalarını sağlayın.

- Araştırma başlıkları oluşturun. Örneğin, 18nci yüzyılda çocuk konulu sanat veya okyanuslarda belirli bir tür üzerindeki çevresel etkenler.

- Sınıfınız için ders planını destekleyen bağlantıları sağlayan ana kapı URL'ler (düzenli kaynak bulucu) (http://en.wikipedia.org/wiki/URL) hazırlayınız.

- Muhtemelen bireylerin takip edebileceğinden daha fazla bağlantılar olacağından, bağlantıları bölüşün ve mümkün olduğunca bunlara erişecek kümeler oluşturun ve her kümenin kendi bulduklarını sunmalarını sağlayın.

- Kümelerin sonuçları birbirinden farklı olabilir. Bu nedenle, sınıf eğitimini daha seçkin kılmak için daha dar alanda odaklanma sağlayın.

- Yukarıdaki iki projeden herhangi biri için bir ana kapı oluşturun. Bu ana kapı; bir web sayfası yaratmayı, projenizden ortaya çıkan kategorileri tanımlamayı, bunlara ilişkin bilgi veren bağlantıları oluşturmayı ve sayfanızın başka sınıflar tarafından denenmesini içermelidir.

Uygun kullanım

- Hazırlıklı olun: Ana kapıları okul çevrenizle tanıştırmadan önce birkaç adıma ihtiyacınız olacaktır. Belirli ihtiyaçlarınız için ihtiyaç duyduğunuz bu kaynağı geliştirecek bir yönetici ekip oluşturun.

- Öğrencilerinizin, ana kapıları kullanmak suretiyle, inceleme yapmalarını istediğiniz konu alanlarını belirleyiniz.

- Arama motorlarını kullanarak, ilgilendiğiniz her konu alanı için ana kapıların sahasını belirleyiniz.

- Okul politikanız olarak kabul edilen kriterlere uygun olarak her ana kapıyı değerlendirmeye tabi tutun veya Kılavuz Metin 3'te yer alan değerlendirme süreci rehberini kullanın.

Bilgi değerlendirmesine ilave olarak, hizmetin ücretli veya ücretsiz olacağını; hizmette hangi değer sisteminin temel teşkil edeceğini; kültür ve dil konularının dikkate alınıp alınmadığını; sitenin bir tanıtım yapıp yapmayacağını veya bir ürünü satıp satmayacağını; sitenin e-posta veya sohbet gibi hizmetler sunup sunmayacağını; öğrencilerin bu hizmetlere erişmelerini isteyip istemediğinizi (daha derinlikli tartışma için aşağıdaki bölüm altındaki "Eğitim Portallarındaki En iyi Uygulama/Best Practise in Education Portals"'a bakınız) belirtiniz.

- En iyi ana kapılar arasından seçim yapınız. Bu ana kapıları, olabildiğince deneyerek ve değerlendirerek keşfedin. Problemli alanların listesini yapınız ve uygun olmayan bağlantıları filtreleyiniz.

- Kılavuz Metin 3'te öğretildiği üzere yeteneklerinizi kullanmayı hatırda tutunuz. Süreci kaydetme, kaynak gösterme, kataloglama işlemi faydalı bir çıktı elde etmenizi kolaylaştıracaktır.

Daha fazla bilgi için

- Yahoo <http://www.yahoo.com/>, Netscape <http://www.netscape.com/>, Lycos <http://www.netscape.com/>, Infospace <http://www.infospace.com/> ve About.com <http://www.about.com/> ağdaki en çok bilinen ana kapıların bazılarıdır.

- The Education Portal (Eğitim Ana Kapısı) <http://www.theeducationportal.com/>, Discovery School (Keşif Okulu) <http://school.discovery.com/schrockguide/index.html> ve <http://www.thegateway.org/> farklı yaklaşım, tasarım, kullanım ve içerikteki eğitim ana kapılarına örneklerdir.

- Best Practice in Education Portals (Eğitim Ana Kapılarında Uygun Kullanım): <http://www.col.org/Consultancies/02EducationPortals.htm>. Eğitim ana kapılarının uygun kullanımına ilişkin bu derinlikli olağanüstü değerlendirme raporu, kendi okul çevrelerinde ana kapı kullanımı için uygulanabilir politika ölçütleri oluşturmak isteyen eğitimciler için okumaya değer bir rapordur.

- Wonderport <http://www.wonderport.com/> haberler, dizinler, kaynaklar ve benzerlerini içeren değişik tipteki ana kapıların ayrıntılarını verir

- Ağdaki sanat tarihi kaynakları şu adreste bulunabilir: <http://witcombe.sbc.edu/ARTHLinks.html>. Christopher Witcombe tarafından hazırlanan ve ödül kazanan sanat tarihi ana kapısı, konu alanınız ne olursa olsun ziyaret etmeye değer bir ana kapıdır.

* * *

KILAVUZ METİN 5

E-posta (E-mail)

Giriş

Elektronik postanın kısaltması olan e-posta (http://en.wikipedia.org/wiki/Email), İnternet gibi ağlar üzerinde birbirine bağlı bilgisayarlar arasında mesaj göndermek için bir sistemdir. Terim aynı zamanda mesajın kendisini de tanımlamaktadır. Bir e-posta genellikle saniyeler içinde başarıyla aktarılır ve alıcı buna ulaşabilir ve uygun olduğunda bunu cevaplayabilir. Esnek ve etkili bir sistem olarak e-posta, çalışma ve iletişim yollarını ciddi olarak değiştirmektedir. Her gün milyarlarca mesaj gönderilmektedir.

Bir e-posta adresi iki bölümden oluşur: @ işareti ile ikiye ayrılan yerel isim ve nüfuz alanı ismi. Yerel isim genellikle – fakat her zaman değil- kullanıcının ismini gösterir. Nüfuz alanı ismi kullanıcıların kuruluşunu, şirketini veya İnternet hizmet sağlayıcısını gösterir. Nüfuz alanı kuruluş ve/veya ülkeyi de gösterebilir. Örneğin, isim@ox.ac.uk, Oxford Üniversitesi'nde çalışan veya okuyan birisine ait olabilir.

Bir e-posta mesajı, başlık ve metin olmak üzere iki bölümden oluşur. Başlık, gönderen, alıcı(lar), tarih ve saat hakkında bilgi ile konu satırından oluşur. Metin ise mesajın ana kısmı ile belki gönderenin irtibat bilgilerini içeren "imza"sından meydana gelir.

E-posta, posta kullanıcı ajansı (MUA) (http://en.wikipedia.org/wiki/MUA) aracılığıyla gönderilebilir ve alınabilir. MUA, bilgisayarlara yüklenmesi gereken bir bilgisayar uygulamasıdır. Güncel mesajlara uzaktan ulaşılabilse dahi posta programı genellikle aynı yerden kullanılmaktadır.

E-posta göndermek için diğer bir yöntem ise webposta (http://en.wikipedia.org/wiki/Webmail) kanalıyla yapılandır ki bu kullanıcının İnternet bağlantısına sahip herhangi bir bilgisayardan e-postasını alıp göndermesine olanak sağlar. Mesajlar uzak bir yerde depolanır ve böylece kullanıcının bulunduğu yere bakılmaksızın ulaşılabilir.

Eğitim

E-posta, giderek artan bir şekilde öğretmen ve öğrenci arasında kullanılan iletişim kanalı haline gelmektedir. Örneğin, öğretmenler tüm grubu gelecekteki değişiklikler hakkında bilgilendirebilir veya uzaktan eğitim için çalışma belgelerini gönderebilir veya alabilirler. (Bkz. uzaktan eğitim başlıklı Kılavuz Metin 13)

E-posta, farklı ülkelerdeki öğrenci sınıfları arasındaki karma kültürel projeler için değerli bir araçtır. Öğrenciler e-postayı yabacı dil yeteneklerini geliştirmek için kullanabilirler ve birbirlerinin kültürlerine ilişkin bilgileri paylaşabilirler.

Bazı sessiz ve utangaç öğrenciler kendilerini, e-posta yoluyla yüz-yüze sınıf tartışmalarında olduğundan daha iyi ifade edebilirler.

Etik düşünceler ve riskler

- E-postadaki tartışmalar, geleneksel yazılı mektuptakilerden daha az resmi olma eğilimindedir.

- Duyguların e-posta yoluyla anlatılması zordur. Bu problem, "emoticons" (http://en.wikipedia.org/wiki/Emoticons#Basic_examples) olarak adlandırılan küçük karikatürlerin kullanılması ile çözülebilir. Bununla birlikte, dikkati mesajınızdan başka yere çekmemek için bunları mümkün olduğunca az kullanın.

- E-postaların büyük bir oranı, istenmeyen ve genellikle spam (http://en.wikipedia.org/wiki/E-mail_spam) olarak adlandırılan arzu edilmeyen mesajlardır. (Bkz. Spam başlıklı Kılavuz Metin 6)

- Arzu edilmeyen ticari e-postalardan ayrı olarak, bir de arkadaşların ve meslektaşların birbirlerine gönderdikleri e-postalar sorunu bulunmaktadır. Bazı kullanıcılar, konuyla ilgili olandan daha fazla kişiye mesaj göndermekte veya şakalar ile diğer gönderilmiş bu tür e-postaları, bunları istemeyecek olanlara dağıtmaktadır.

- Bazı "iletiler" sahte veya hilelidir. Bir e-postanın izlendiğini iddia etmek buna bir örnektir. Genellikle cerrahi yardıma muhtaç hasta bir çocuk gibi bir nedenle gönderilen bir e-postanın, başkalarına her iletilmesi karşılığında bir kurum veya şirketin tedavi masraflarına para sözü verdiği iddiası sahtedir.

- E-posta, hastalıklı programlar yaymak için kullanılan en yaygın yöntemdir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Malware) virüs gibi (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_virus), ve worm (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_worm) olarak adlandırılan kendi kendine üreyebilen bir çeşit virüs gibi örnekler buna örnektir.

- Yanıltmak amacıyla bir ismi saklamak çok kolaydır. Örneğin elvispresley@hotmail.com adresinde olduğu gibi, adres oluşturulurken ismi kolayca değiştirmek suretiyle yapılabilir. Hatta e-posta adresini tanıyor olsanız bile, göndericinin bilgisayarının bir virüs veya korsan saldırı tarafından "yaşayan ölü bilgisayar" (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_zombie) haline getirilmediğinden emin olun.

- Bir bağlantı sizi bir web sitesine yönlendiriyor gibi görünürken gerçekte başka bir siteye götürebilir. Bu durum belirgin olarak yaygın bir sahtekârlık düzenidir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Phishing)

Uygun kullanım

- E-postalarınızı yerinde, isabetli hazırlayınız ve kısa tutunuz. Metinlerin tıkayıcı uzunlukta olmasından kaçınmaya gayret ediniz.

- Konu satırında ilgili kelimelerin bulunduğundan emin olunuz. Bu, mesajınızın alıcınınız tarafından gerçek olarak tanınmasına yardım eder ve bir süre geçtikten sonra bulmasına da yardımcı olur.

- Dağıttığınız e-postaların hacmi konusunda düşünceli olun. “Herkes için cevapla” seçeneğini sadece mesaj herkesi ilgilendiriyorsa kullanın ve bu postaları hoşlanmayabilecek kişilere göndermekten kaçının.

- Her 10 dakikada bir e-postalarınızı kontrol etmekten kaçının. Birçok insan e-postanın sürekli kendisini meşgul etmesine izin vermektedir.

- Banka hesapları gibi özel veya hassas bilgileri dahil etmeden önce dikkatli düşünün. E-postaların yolu kesilip alınabilir ve kolaylıkla başka yere iletilebilir.

- E-postalarınızda “sadece düz metin” ortamını kullanın. Html, daha çekici tanıtımlara olanak tanır ancak aynı zamanda kötü niyetli şifreleri yaymak amacıyla da kullanılabilir.

- Aldığınız e-postalar için mantıklı bir şüphecilik geliştirin. Kaynağına güvenmediğiniz e-postaları açmayınız.

- Posta eklerine karşı özellikle tedbirli olunuz. Eğer göndericiden bir ek beklemiyorsanız veya başka bir nedenden dolayı güven duymuyorsanız, mesajı açmadan siliniz.

- E-postaya ilişkin ilave tavsiyeler için spam başlıklı Kılavuz Metin 6 ve güvenlik başlıklı Kılavuz Metin 16’ya başvurunuz.

Nasıl e-posta gönderilir?

- Posta kullanıcı ajansı (MUA) (http://en.wikipedia.org/wiki/MUA) kullanarak gönderilen e-postalar için bilgisayarınıza program yüklemeniz gerekmektedir. Bir çok bilgisayara, örneğin Microsoft Outlook gibi, MUA (http://en.wikipedia.org/wiki/MUA) önceden yüklenmiştir.

- Web tabanlı ücretsiz bir e-posta adresi oluşturmak çok kolaydır. Yahoo <http://www.mail.yahoo.com/> ve Hotmail <http://login.passport.net/uilogin.srf?lc=1033&id=2> gibi en bilinen web-posta sitelerinin basit bir kayıt prosedürü vardır.

- Spam filtresi oluşturmak için Kılavuz Metin 6’da bakınız.

Daha fazla bilgi için

- MUA’lara en bilinen örnek Microsoft Outlook <http://office.microsoft.com/en-gb/FX010857931033.aspx> veya Mozilla Thunderbird: <http://www.mozilla.org/projects/thunderbird/> programlarıdır.

- Web-posta siteleri arasında en bilinen ikisi MSN’nin Hotmail: <http://login.passport.net/uilogin.srf?lc=1033&id=2> ve Google’un Gmail siteleridir.

- Spam ile ilgili OECD sayfası: <http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_22555297_1_1_1_1_1,00.html>.

- BBC makalesi: "Kapatmanın ve yavaş gitmenin zamanıdır.": <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4682123.stm>.

- Gerçek veya Hayali <http://www.truthorfiction.com/> adlı web sitesi, İnternet kullanıcılarının yaygın olarak gönderilen postaların doğruluğunu kontrol eden bir sitedir.

* * *

KILAVUZ METİN 6

Spam (İstenmeyen Postalar)

Giriş

Spam sözcüğü, yoğun bir şekilde ve çok sayıda alıcıya gönderilen istenmeyen postaları nitelemektedir. En yaygın olarak e-posta ile ilişkilendirilmekle birlikte, haber grupları, anında mesajlaşma ve benzeri alanlarda da uygulama alanı bulmaktadır.

Spam için farklı ülkelerin farklı hukuki tanımlamaları bulunmaktadır ve bunlara karşı farklı yaklaşımlar kullanmaktadırlar. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), bu farklı yaklaşımları teke indirmeye çalışan bir görev grubu oluşturmuştur. Bkz. <http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_22555297_1_1_1_1_1,00.html>.

Sahtekarlık (http://en.wikipedia.org/wiki/Phishing) spam'in daha güncel bir evrimidir ve dünyada tüketici güvenliği için gittikçe büyüyen bir endişeye neden olmaktadır. Spam'in bu çeşidinde, alıcılar, bankalar gibi bilinen bir kuruluştan gelen yasal bir postaymış gibi spam almaktadır. Bu postalar çoğunlukla, kullanıcılara ait hassas bilgileri bir araya getirmek için kullanılan sahte bir web sitesine bağlantı içermektedir.

Spam yaygın olarak ticari amaç için kullanılır. Çünkü geniş bir hedef kitleye ulaşmanın en etkin yolu budur ve maliyeti ciddi anlamda düşüktür. Kitle postalamalarındaki e-posta adresleri genellikle, İnternet'i tarayan ve değişik web sitelerindeki adresleri toplayan web ajanları (web bots) (http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_bot) kullanılarak toplanmaktadır.

Etik düşünceler

- Spam çoğunlukla sahte veya hileli bilgi içerir. Göndericinin isimsiz olması nedeniyle sahtecilik suçlamasıyla dava açmak günümüzde pek mümkün değildir.

- Spam göndericiler, posta adreslerini veri tabanlarında bir araya getirmek için çoğunlukla kullanıcıların iyi niyetinden yararlanmaktadır. Örneğin, bazı postalar gönderilir ve alıcıların bir dava veya yardım faaliyetini desteklemek için oluşturulan listeye kişisel bilgilerini eklemeleri istenir. Genellikle cerrahi yardıma muhtaç hasta bir çocuk gibi bir nedenle gönderilen bir e-postanın, başkalarına her iletilmesi karşılığında bir kurum veya şirketin tedavi masraflarına para sözü verdiği iddiası sahtedir.

- Spam hastalıklı programlar içerebilir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Malware).

- Diğer bir çevrimiçi dolandırıcılık türü de, Nijerya Yasasına göre bu tür dolandırıcılıkların yasaklanmasından sonra "419" olarak adlandırılan türdür. Bu tür, tipik olarak, banka transferlerinde yapılacak yardım karşılığında çok büyük meblağda bir paranın paylaşılacağı vaadini içermektedir.

- Spam ayrıca sabotaj amaçlı da kullanılabilir. Tartışma gruplarını sahte mesajlarla bombardıman etmek ve sonrasında aşırı yüklemek buna bir örnek olarak verilebilir.

Uygun kullanım

- Aldığınız e-postalar için sağlıklı bir şüphecilik geliştirin. Kaynağına güvenmediğiniz e-postaları açmayınız.

- Posta eklerine karşı özellikle tedbirli olunuz. Eğer aldığınız mesaj şüpheli görünüyorsa veya talep etmediğiniz bir mesaj aldıysanız, açmadan derhal siliniz.

- E-postaları içindeki tüm bağlantıları açmadan önce kontrol ediniz. Bu işlemi bilgisayar imlecinizi bağlantının üzerine getirip tutarak yapabilirsiniz – ekranınızın sol alt köşesinde görev çubuğunun hemen üzerinde URL görülecektir. Bağlantının farklı bir şekilde olduğu konusunda bir şüpheye sahipseniz, tıklayıp bağlantıyı açmak yerine bağlantı ismini tarayıcınıza yazınız.

- İstenmeyen postaları silmek için vakit kaybetmekten kaçınmak amacıyla spam filtreleri kullanınız. (http://spam-filterreview. toptenreviews.com/).

- E-posta adresinizi çok fazla dağıtmaktan kaçınınız. E-posta adresinizi bir web sitesine yerleştirdiğinizde, bu adresin web dalkavukları tarafından alınacağını ve spam dağıtım listelerine ekleneceğini akılda tutunuz.

- Eğer e-posta adresinizi mutlaka göndermek durumundaysanız, adresinizi web ajanlarını aldatacak bazı karakterler ekleyerek saklayabilirsiniz. Görünürlüğünüzü düşürmek üzerine Lancaster Üniversitesi'nin http://www.lancs.ac.uk/iss/email/spam.htm#reduce adresindeki tavsiyelerine bakınız.

- Spam'e cevap vermeyiniz. Bu durum spam gönderenin adresinizi teyid etmesine neden olur. Sizi posta listesinden çıkaracağına dair taahhütte bulunan bağlantıların samimi olmayabileceği konusunda temkinli olun. Siz büro dışındayken otomatik cevap verme sistemi de, yasal bağlantıların yanı sıra spam gönderenleri de yanıtlaması nedeni ile problem yaratır.

Daha fazla bilgi için

- Avrupa Birliği'nin spam karşıtı girişimi: <http://europa.eu.int/information_society/topics/ecomm/index_en.htm>.
- İstenmeyen Ticari e-postalara Karşı Avrupa Koalisyonu: <http://www.euro.cauce.org/en/index.html>.
- Microsoft spam ve sahtekârlık sayfası. Bill Gates tarafından 28 Haziran 2004 tarihinde hazırlanan "E-postanın faydalarını yükseltmek ve korumak" konulu makale: <http://www.microsoft.com/mscorp/execmail/2004>.

- "İnternet'te 419 ile mücadele için kurulan 419 Koalisyonu": <http://home.rica.net/alphae/419coal/>.
- OECD'nin spam sayfası: <http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_22555297_1_1_1_1_1,00.html>.
- Gerçek veya Hayali <http://www.truthorfiction.com/> adlı web sitesi, İnternet kullanıcılarının yaygın olarak gönderilen postaların doğruluğunu kontrol eden bir sitedir.
- Spam karşıtı tavsiyeler: < http://www.anti-spam-tips.com/>.
- Spam için yardım: <http://www.spamhelp.org/>.
- SpamBayes, Outlook içine yerleştirilebilen ücretsiz spam filtresi: <http://spambayes.sourceforge.net/>.
- Spam filter teftişi: < http://spam-filter-review.toptenreviews.com/>.
- BBC Makalesi (1 Şubat 2005): "Önemsiz e-postalar aralıksız yükselişte": <http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/4225935.stm>.
- Radicata-Mirapoint isimli e-posta kötü alışkanlıklarına ilişkin çalışma: <http://www.messagingpipeline.com/news/159903196>.

* * *

KILAVUZ METİN 7

Sohbet

Sohbet nedir?

Sohbet, belirli bir tartışma ortamında gerçekleşen etkileşimli (interaktif) iletişimi ifade eden bir kavramdır. Kullanıcılar sohbet odalarında (http://en.wikipedia.org/wiki/Chatroom) gruplarla konuşabilir veya seçtikleri arkadaşlarıyla anında mesaj hizmetlerini kullanarak özel sohbetler yapabilirler. (http://en.wikipedia.org/wiki/Instant_messaging).

Sohbet etmek, yüzyüze yapılan konuşmalara benzer oldukça samimi (resmi olmayan) bir iletişim aracıdır ve iki veya daha fazla kişi arasında gerçekleşir. Sohbet tartışmaları genellikle yazılarak yapılır ancak görüntülü veya işitsel olanları da vardır (http://en.wikipedia.org/wiki/Streaming). Bu tür bir iletişim eş zamanlı gerçekleşir ve bu yüzden alıcının göndericiyle aynı zamanda yerinde bulunmasına bağlı olmayan elektronik postadan farklıdır.

Sohbet tehlikeli midir?

Son zamanlarda gençlerin sohbet odalarını kullanırken karşılaşabilecekleri risklerle ilgili çok sayıda olumsuz haber yapılmaktadır. Ebeveynler ve öğretmenler, çok sayıda yüksek profilli suç vakalarından dolayı, çocukların sohbet odalarında çocuk istismarı ile karşılaşma olasılıklarından endişelenmektedirler. Her ne kadar bu tehlikeler mevcutsa da, bu korkuları doğru bir şekilde değerlendirmek önemlidir. Sohbet odalarının kullanıcılarının büyük bir çoğunluğu kendilerini doğru tanıtan kişiler ve sohbet iletişiminin çoğu da tamamen masumdur. Yetişkinler, korku yaymak veya sohbet kullanımını yasaklamaktan ziyade, gençlere nasıl korunmalarını öğreterek yardımcı olmalıdırlar. Bu konuda takip edilecek birkaç temel kural şunlardır:

- Asla kişisel bilgilerinizi vermeyin veya kendinize ait fotoğrafınızı göndermeyin.
- Eğer sohbet odası arkadaşınızla buluşmaya gidecekseniz, her zaman yanınızda bir yetişkin olsun.
- Bir sohbet oturumunda sizi rahatsız eden bir şeyle karşılaşırsanız bunu bir yetişkine söyleyin.

Sohbetin eğitimsel uygulaması

Öğretmenler genelde sohbetin gençler için ne kadar önemli olduğunu yeterince önemsemezler. Sohbet ve anında mesajlaşma popüler eğlenceler olup, gençlerin birbirleriyle iletişim yolunu değiştirmektedir. Bu gücü işe yarar hale getirmek ve bir eğitim aracı gibi kullanmak mümkündür. Bu konudaki bazı fikirler şunlardır:

- Beyin fırtınası oturumları ve problem-odaklı gerçek zamanlı tartışmalar.

- Drama oyunları ve canlandırmalar.
- Fikir alışverişi ve tartışmalar ve küçük grup tartışmaları.
- Danışmanlık ve rehberlik.
- Grup araştırmaları.
- Çevrim-içi erişim (On-line) topluluğu oluşturmak.

Nasıl başlamalı?

Web üzerinde bir sürü bedava sohbet programları bulunmaktadır. Herhangi bir arama motoruna (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine) "sohbet" yazıp tarama yapılarak geniş bir alan bulabilirsiniz. Yahoo Sohbet <http://chat.yahoo.com/?myHome>, ICQ <http://www.icq.com/> ve AOL Sohbet <http://site.aol.com/community/chat/allchats.html> gibi çok sayıda web üzerindeki sohbet programları gerçek-zamanlı tartışma grupları için çok çeşitli sohbet odaları sunmaktadır. Kullanıcıların sohbeti gerçekleştirebilmeleri için öncelikle küçük bir uygulamayı bilgisayarlarına yüklemeleri ve sohbet odasının yöneticisine kaydolmaları gerekmektedir; ancak daha sonra bağlanıp özgür bir şekilde sohbete katılabilirler.

Seçilmiş kullanıcılarla özel sohbetlere izin veren anında mesajlaşma (http://en.wikipedia.org/wiki/Instant_message) uygulamaları hâlihazırda popüler olan sohbet odalarına baskın çıkmaktadır. Bkz. <http://www.saferİnternet.org/ww/en/pub/insafe/news/articles/0305/uk_ukcgo.htm>. Bu imkânlar herhangi bir arama motorunda "anında mesajlaşma/instant messaging" yazıp tarayarak bulunabilir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine). Kullanıcılar anında mesajlaşmayı mümkün kılan bir uygulamayı yükler ve daha sonra sohbet etmek istedikleri kişilerin listesini toplar. İletişim sınırlı bir kullanıcı grubu arasında gerçekleştiği için anında mesajlaşma sohbet odalarındaki sohbetten daha "güvenli" bulunur.

Bir sohbet odası nasıl kullanılır?

- Sohbet programınızı açın.
- Gerekliyse bir kullanıcı adı ve şifre bulun.
- Uygun bir sohbet odası seçin. Genellikle farklı amaçlar ve konular için odalar bulunmaktadır örneğin otomotivle ilgili gruplar, konuya özel çalışma grupları, öğretmenlerin sohbetleri ve benzeri.
- Bağlandığınızda katılımcıların sohbetlerinin ekrandaki ana metinde göreceksiniz.
- Mesajınızı yazın ve göndermek için "enter" veya "send" tuşuna basın böylece sohbet katılımcıları mesajınızı görebilirler.
- Mesajınızı belirli bir kişiye göndermek isterseniz penceredeki katılımcı listesinden bir kişi seçin.

- Sohbet odalarının birçoğu arkadaştan arkadaşa yapılan dosya alışverişi için de kullanılabilmektedir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Peer_to_peer) Sohbet odaları elektronik posta yoluyla gönderilmeye uygun olmayan çok büyük mesajları değiştirebilmektedir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Email).

Anında mesajlaşma nasıl kullanılır?

- Anında mesajlaşma uygulamasını açın (http://en.wikipedia.org/wiki/Instant_message).

- Temasta bulunduğunuz kişilerin listesini kontrol ederek kimlerin hatta ve sohbet etmeye müsait olduğunu tespit ediniz.

- Yeni kişileri elektronik posta adreslerine (http://en.wikipedia.org/wiki/Email) girerek, kendi temas grubunuza davet edebilirsiniz. Elektronik posta daveti alacaklar ve eğer kabul ederlerse, sizin listenize kaydolacaklardır. Böylece her iki taraf da hatta olduğunda onlarla gerçek-zamanda sohbet etmenizi sağlayacaktır.

- Mesaj göndermek için söz konusu kişinin ID'sine tıklayın ve iletişim için bir diyalog açınız.

- Mesajınızı yazınız ve göndermek için "enter" veya "send" tuşuna basınız, böylece sohbetin katılımcıları bunu görebilirler.

Etik kurallar hakkında

Sohbet metine dayalıdır. Klavyede yazarken sosyal ipuçları, mimikler ve sözel olmayan iletişim iletilemediği için, anında erişim (on-line) bağlantısı esnasında yanlış anlaşılmalar kolaylıkla oluşabilir. Bir kişi gerçek-yaşam koşullarında ki gibi istekli, kibar ve iyi davranışlı ve netiquette programını (http://en.wikipedia.org/wiki/Netiquette) çok iyi kullanmayı alışkanlık haline getirmiş olmalıdır. Espri ve duyguları, (http://en.wikipedia.org/wiki/Emoticons) yüze benzeyen küçük işaretler olan duygu ikonları kullanmak yoluyla gösterebilirsiniz.

Web üzerinde yabancılarla sohbet ederken hatırlanması gereken şey, insanların söyledikleri kişiler olmayabilecekleridir. Okul veya sınıf ortamlarında kullanımlar için konferans imkânları sağlayan kapalı grup sohbetlerinin (http://en.wikipedia.org/wiki/Groupware) kullanımı daha güvenlidir ve katılımcılar sınırlı bir kullanıcı grubunu temsil ettiklerinden böyle bir sorunları yoktur. Bkz. <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=username>.

Hatırlanması gereken bir diğer şey de kullanıcılar arasında yapılan dosya alışverişinin güvenlik açısından korunmasız olduğudur. Paylaşım öncesinde bütün dosyaların virüs taramasının yapılmış olmasından emin olunuz ve açmadan önce size gelen her şeyi tarayınız (Bkz. güvenlik başlıklı Kılavuz Metin 16).

Bazı Thumb kuralları

Sohbet ederken kullanılan dil bölünmüş, birleştirici ve günlük konuşma diline uygundur; sohbet katılımcısı sadece hızlı değil, aynı zamanda bir konudan ve hatta bir tartışmadan diğerine geçebilmek için esnek de olmalıdır. Sohbete katılanların hepsinin dengeli katılımını ve içeriğin kalitesini sağlama hususunda, öğretmenlerin destekleyici görevi çok önemlidir. Öğrenciler ne kadar genç olurlarsa, sohbetin bir öğretmen tarafından düzenlenmesi ve yönetilmesi o kadar önemlidir.

- Bütün sohbet oturumu süresince tartışmayı aktif olarak takip edin.
- Önceden oturumun programı üzerinde anlaşmaya varın, herkes aynı zamanda yerinde bulunsun.
- Sanki yüz yüzeymişsiniz gibi kibar ve nazik olunuz.
- Dikkatsizce yazılmış bir mesajın, niyetiniz bu olmasa bile, incitebileceğini hatırlayınız.
- Kısa mesaj en iyisidir. Gerçek zamanlı bir sohbet oturumunu, başkalarının okumak ve cevap vermek zorunda kalacağı önceden yazılmış metinlerin parçalarını yapıştırarak tekeliniz altına almayınız.
- Sohbet tarzı bilinç akımı tarzına yakındır. Başkalarının mesajını dikkatli okumaya ve ne söylemeye çalıştıklarını anlamaya gayret ediniz. Bu boşluk doldurmayı da içerebilir.
- Kullanıcı adı ve şifrenizi paylaşmamayı unutmayınız.

Sınıf çalışmaları için bazı fikirler

- Bir konu seçin ve öğrencilerin birbirlerine sorular sormasını ve sohbet ortamında bilgi alışverişi yapmalarını sağlayın.
- Bir çalışma konusu seçiniz, örneğin 19ncu yüzyıl İngiltere'sinde şiir. Öğrencilere ders-öncesi faaliyetlerini yapabilmelerinde yardımcı olmak için bazı yönlendirme materyali toplayınız. Öğrencilerin ödevlerini ikili veya küçük gruplar halinde yapmalarını sağlayınız. Bu çalışma şekli, grup çalışması modeli şeklinde organize edilmelidir. (Sohbetler en iyi 2–6 kişilik küçük gruplarda gerçekleşir).
- Projenin sonunda, öğrenciler bir sohbet ortamı için uygun sunuşlar hazırlarlar. Sohbet, farklı çalışma konuları üzerinde yapılan küçük grup sunuşları ile başlar. Çalışma topluluğu, ders sürecince ne öğrendiğini özetler.
- Sohbet oturumları gerçek hayattaki tartışmaları model olarak aldığı için, öğrencilere otantik bir etkileşim fırsatı sunar ve bu yüzden yabancı dil öğrenmek açısından kullanışlıdır. Öğretmen öğrencileri, kısa mesajlar göndermelerini tavsiye ederek tartışmalara katılmaya teşvik edebilir. Etkileşim öğrenciler için roller yaratmak suretiyle desteklenebilir: örneğin bir kişi yenilikler getirirken bir

diğeri eleştirici rol üstlenebilir. Diğer öğrenciler önce tartışmayı takip ederler, sonrasında ise geri bildirim sağlarlar.

- <http://eno.joensuu.fi/tools/chat.htm> adresli Çevre Anında Erişimi (On-line) web tabanlı uluslararası bir çevre eğitim projesidir. Eğitimin başında öğrenciler konularını projenin web sayfalarından alırlar. Öğrenciler bilimsel ve ampirik çevre verileri toplarlar, farklı olguları ölçer veya fotoğraflarını çekerler.

- Her konu döneminde, etkileşimli biçimde sanal dersler ve gerçek eşzamanlı sohbetler <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=real%20time%20chat>, elektronik soru formları ve mesaj tabloları (http://en.wikipedia.org/wiki/Message_boards) hazırlanır. Ders faaliyetlerinin öncesi ve sonrasında öğrenciler fikirlerini paylaşırlar, sohbet yardımıyla ödevlerini takip ederler ve öğrendiklerini anlatırlar.

Daha fazla bilgi için

- Elementary School Educators' Chat (İlköğretim Okulu Eğiticileri Sohbet Ortamı: <http://k6educators.about.com/mpchat.htm>.
- Teachers Net Chatroom (Öğretmenler Sohbet Odası Ağı) <http://teachers.net/chatrooms/>.
- Voila Chat (Haydi Sohbete- Fransızca): <http://chat.voila.fr/>.
- International Review of Research in Open and Distance Learning: The Development of Social Climate in Virtual Learning Discussions: (Açık ve Uzaktan Öğretim Araştırmaları Uluslararası Dergisi: Sanal Öğrenme Tartışmalarında Sosyal İklimin Gelişimi) <http://www.irrodl.org/content/v3.1/mioduser.html>.
- Student Chatrooms (United Kingdom) (Öğrenci Sohbet Odaları – İngiltere): <http://www.ukstudentchat.com/>.
- In-room chat as a social tool (sosyal bir araç olarak oda-içi sohbet: <http://www.openp2p.com/lpt/a/3071>.
- The Meaning of Chat – a hyper dictionary (Sohbetin anlamı – geniş bir sözlük): <http://www.hyperdictionary.com/computing/chat>.
- Temel emoticon listeleri için Wikipedia'ya bakınız: (http://en.wikipedia.org/wiki/Emoticon#Basic_examples).
- Anında mesajlaşma: Öğrencinin yazmasının dostu mu yoksa düşmanı mı? Eğitim Teknolojiler bölümü mezunu bir öğrenci "konuşmanın" öğrencinin yazması üzerine etkilerini tartışıyor: <http://www.newhorizons.org/strategies/literacy/oconnor.htm>.

* * *

KILAVUZ METİN 8

Haber Grupları

Giriş

Bir haber grubu belirli bir konu üzerinde odaklanmış bir tartışma grubudur. İnternet'in ilk günlerinden beri mevcutturlar ve hatta world wide web'den önce de vardı.

Her bir haber grubu elektronik posta mesajları formunda yapılan bir iletişim koleksiyonundan oluşur. Dünya çapında binlerce haber grubu vardır ve daha faal gruplar her gün yüzlerce yeni mesaj alır. Mesajlar küçük parçalara ayrılır ve bunlar göndericinin adını, mesajın gönderildiği zamanı kaydeder ve gösterir.

Hala yaygın bir şekilde kullanılmaktadırlar ve birçok tarayıcı bunları günümüzde ilgilenen kullanıcıların hizmetine sunar.

Eğitim

- Haber grupları bilgi temin etmede yararlı bir kaynaktır.

- Haber grupları tartışmalar için verimli bir ortam sağlar, bu yüzden öğrencilerin tartışma becerilerini artırır.

- Öğretmenler bir konu hakkındaki bilgilerini ve tecrübelerini paylaşabilir veya yöntem bilimini öğretebilirler.

Etik düşünceler ve riskler

- Haber gruplarının çok azı tam olarak yönetilmekte ve kullanıcılar izlenmemektedir. Bu durum kötüye kullanılabilir örneğin telif hakkı olan materyalin dağıtımı ve çocuk pornografisi benzeri yasadışı faaliyetlerde bulunulabilir.

- Haber gruplarının "netiquette" adlı kendi sosyal sözleşmeleri vardır (http://en.wikipedia.org/wiki/Netiquette).

- Bazı haber grubu kullanıcıları kritik mesajlar gönderirken isimsiz olmalarını kötüye kullanmakta ve anti-sosyal davranışlar sergilemektedirler. (http://en.wikipedia.org/wiki/Flaming).

Haber grupları nasıl kullanılır?

- Usenet (http://en.wikipedia.org/wiki/Usenet) haber gruplarını destekleyen bir ağdır. İnternet servis sağlayıcınız (ISP) (http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_service_provider) hangisinin sunulacağına karar verecektir. Erişime izin verecek kamu hizmet sağlayıcılarını bulmak da mümkündür.

- Birçok haber grubuna bir haber müşterisini kullanarak erişebilirsiniz. Bu, Outlook Express gibi birçok posta programında mevcuttur. Bunu Outlook Express programıyla veya bu program olmadan nasıl yapabileceğinize dair bilgi edinmek için <http://www.microsoft.com/windows/ie/using/howto/oe/gettingnews.mspx> na bakınız.

- Mevcut haber grupları, bir dizi ihtisas konusu içermektedir ancak kendi haber grubunuzu yaratabilirsiniz. Buna karşılık bu biraz karışık bir durumdur. "Büyük 8" kategorilerinin (orijinal 8 haber grubu) yeni grupları kabul etmede yavaş ve demokratik bir süreci vardır. Önerinizi haber gruplarına gönderebilirsiniz.

- Daha karmaşık/anarşik "alt" başlıklı haber grupları "Büyük 8" grubunun dışındadırlar. (http://en.wikipedia.org/wiki/Alt_hierarchy. Yeni bir "alt" uzantılı grup için fikirlerinizi bir alt. config haber grubunda gönderebilirsiniz.

Uygun kullanım

- E-posta adresini yayınlarken dikkatli olun. Diğer haber gruplarının kullanıcılarından veya istenmeyen posta göndericilerinin web ajanları sayesinde gönderdiği istenmeyen postalar alabilirsiniz. (Bkz. Spam başlıklı Kılavuz Metin 6).

- İlk defa bir haber grubuna bağlanırken rehber kurallar için sıkça sorulan soruları (FAQ) kontrol ettiğinizden emin olunuz. (http://en.wikipedia.org/wiki/Faq). Bu size haber grubunun sözleşmesi (netiquette) hakkında bilgi verecektir. Farklı haber gruplarının farklı kuralları vardır.

- Mesajınızı mümkün olduğu kadar kısa tutunuz ancak gerekli bütün bilgileri verdiğinizden emin olunuz. Örneğin, bir teknik probleme bir çözüm arıyorsanız, kullandığınız donanım ve yazılım ile ilgili tam ayrıntıları verin.

Daha fazla bilgi için

- Google haber gruplarının <http://groups.google.com/> adresinde bütün haber gruplarının listesi bulunmaktadır ve 1 milyardan fazla posta arşivi vardır.

- Dartmouth Koleji anında erişim sınıf tartışmaları tavsiye etmektedir: <http://www.dartmouth.edu/ ~webteach/articles/discussion.html>.

- Yeni bir "Büyük 8" haber grubu yaratmak için tavsiyeler, David Lawrence ve Russ Albery: <http://www.faqs.org/faqs/usenet/creating-newsgroups/part1/>.

- Haber grupları için wikipedia girişi : (http://en.wikipedia.org/wiki/Newsgroups).

- Newzbot, çok sayıda Usenet kullanıcısına sahiptir ve bunlara haber gruplarına ev sahipliği yapan kamu sağlayıcıları için bir tarayıcıda dahildir: <http://www.newzbot.com/>.

* * *

KILAVUZ METİN 9

Dünya Çapında Kütüphaneler

Anında erişim ve sayısal kütüphane arasındaki fark nedir?

İnternet'in icat edilmesinin ardındaki orijinal fikir, bilgiye kolay ulaşım ve dağıtım amaçlı bir kütüphane geliştirmekti. Bkz. <http://www.livingİnternet.com/i/ii_summary.htm>. Birçok yönden bu amaç gerçekleştirilmiştir. Günümüzde İnternet muazzam bir kütüphane olarak çalışmaktadır. Halihazırda İnternet üzerinde 18000 binden fazla kütüphane mevcuttur ve her birinin <http://www.libdex.com/> üzerinde bir web sayfası vardır.

Web üzerinde yer alan kütüphanelerle sayısal veya elektronik kütüphaneler arasında bir ayrım yapılmalıdır. Anında erişim kütüphanelerinin, kullanıcılarına programları, faaliyetleri, koleksiyonları ve temas bilgileri hakkında temel bilgileri sunan basit bir web sayfaları bulunmaktadır. Kataloglarda yer alan fiziki kitapları İnternet üzerinden sipariş vererek ödünç verme işlemini de yapabilirler. Üniversite ve diğer eğitim kuruluşlarının kütüphaneleri genelde bu tür hizmetler sunarlar. Hatta birçok kamu kütüphanesi de İnternet üzerinde aynı işlemleri sunarlar. Sayısal kütüphaneler, kitaplara genellikle "html" şeklinde sayısallaştırılmış olarak anında erişim hizmetini sunarlar (http://en.wikipedia.org/wiki/Html). Bu bir web sayfası veya sade bir metin (http://en.wikipedia.org/wiki/ASCII) veya <http://www.census.gov/main/www/pdf.html>.'da MS Word veya Adobe PDF dokümanı anlamına gelmektedir.

Okullarda neden anında erişim kütüphaneleri kullanılmalıdır?

- Hem geleneksel hem de anında erişim kütüphanelerinde dolaşmak için gereken araştırma becerileri benzerdir. Bu becerileri, müfredatın her alanında kullanmak ve geliştirmek çok önemlidir.

- Web üzerindeki <http://dir.yahoo.com/Reference/Libraries/> adresinde özellikle müfredat alanları ve konuları ile ilgili binlerce kategorilere göre düzenlenmiş kütüphaneler vardır. Webquest, araştırmaya yönelik bir faaliyettir ki burada öğrencilerin etkileşimde bulunduğu bilginin bir kısmı veya tamamı İnternet üzerindeki kaynaklardan gelmektedir. http://webquest.org/> adresindeki model sınıflara katılanların İnternet üzerindeki araştırma, arşivleme, okur-yazarlık, analiz ve değerlendirme benzeri bir dizi temel beceriyi geliştiren kütüphane imkânlarını kullanmaları için faaliyetler oluştururken oldukça faydalıdır.

Etik konular

- Bireyler ve kuruluşların, Kılavuz Metin 15,16 ve 18'de sırasıyla özel hayatın gizliliği, güvenlik ve İnternet'te alışveriş başlıklarında yer alan güvenlik kriterleri ile bilgi araştırma başlıklı Kılavuz Metin 3'deki değerlendirme kriterlerini uygulamaları gerekmektedir. Kütüphanelerin imkânlarını kullanmak için bir abonelik ücreti veya kayıt gerekebilir.

- Abonelik usulü çalışan kütüphaneler: Bu tür kütüphaneler yıllık bir ücret alırlar ve bir üniversitenin veya kuruluşun üyeliğini şart koşabilirler.

- Ücrete tabi olmayan kütüphaneler telif hakkı kısıtlaması olmayan materyalleri yayınlamakla sınırlıdır. Bu akımı ilk geliştiren Gutenberg Projesidir <http://promo.net/pg/>.

- Kayıt gerektiren kütüphaneler, kendi malzemelerine erişim için sizinle ilgili bilgilerin kaydedilmesini gerektirir. Gizlilik politikası ve kullanım koşullarını kontrol ettiğinizden emin olunuz. <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=privacy%20policy>.

- Kütüphanelerin çoğu belirli kurallara göre erişim sağlarlar. http://www.gallowglass.org/jadwiga/SCA/libraries.html#Copyright__Plagiarism adresinde yer alan bu kurallar, kullanıcıların en azından dokümanların telif hakkına saygı göstermelerini gerektirir. Dokümanlar kamuya açık alanda değilse, yayıncının izni olmadan bunları dağıtamayacağınızı veya yayınlamayacağınızı unutmayınız.

- Telif hakkı aynı zamanda kişisel bir sorunluluktur. En sık rastlanan eğilim, bir başkasının eserini kaynak belirtmeden kullanmak olan intihaldir. Kaynaklarınızı belirttiğinizden emin olunuz ve öğrencileriniz arasında da bu alışkanlığı yavaş yavaş aşılayınız.

Sınıf çalışmaları için fikirler

- Ülkenizde İnternet üzerinde, <http://dspace.dial.pipex.com/town/square/ac940/eurolib.htm> adresinde yer alan kamu kütüphanelerini tespit ediniz. Yürütmekte olduğunuz bir araştırma faaliyetini desteklemek amacıyla, sınıfınızdaki öğrencilere bu kütüphanelerden birinden bir kitap sipariş etmelerini söyleyiniz.

- Sınıfınızdaki güncel konulardan birini kullanarak, <http://vlib.org/> adresinden bir kütüphane kategorisi belirleyin. Bu kütüphanedeki kaynaklar arasından bir webquest sitesi hazırlamayı tasarlayın veya http://sesd.sk.ca/teacherresource/webquest/webquest.htm adresindeki mevcut webquest programını kullanın. (http://en.wikipedia.org/wiki/Search_engine) adresindeki arama motorunu kullanarak webquest'leri bulabilirsiniz.

- Aynı konuyu kullanarak, herkese açık bir kamu alanında (domain) bir metin tespit edin (http://promo.net/pg/) ve bu metni gönüllü çevrimiçi projelerin bir parçası olarak çevrim içi yayınlayabilmek için okumayı veya tercüme etmeyi deneyin.

- Okulunuzda elektronik bir kütüphane kurmayı düşünün. Bu bir kitapla başlar, daha sonra bir web sayfasına veya ASCII metnine dönüşür ve okulunuzun sunucusunda depolanır. Uluslararası Kütüphaneciler Birliği (IASL), <http://www.iasl-slo.org/>, bu konu ile ilgili bilgileri ve rehber ilkeleri <http://www.iasl-slo.org/documents3.html> adresinde sunmaktadır.

Uygun kullanım

- Öğrencilerinizi çevrimiçi kütüphaneleri kullanmaya teşvik etmeden önce, temel kütüphane becerilerini ve araştırma stratejilerini gözden geçirdiğinizden emin olunuz: <http://www.acts.twu.ca/lbr/preface.htm>.

- Öğrencilerinize dosya indirmelerini söylemeden önce okulunuzun İnternet ağının yöneticisi ile görüşünüz. Okulunuzun sunucusunda dosyaları indirmek, depolamak ve bunları uygun bir şekilde arşivlemek için (http://en.wikipedia.org/wiki/Archiving#Computing_sense) yeterli alan olup olmadığını kontrol ediniz.

- Oluşturduğunuz çevrimiçi kütüphane kullanım görevlerinin kullanılabilir olduğundan emin olunuz. Kaynaklarınızın mevcut olduğundan ve düzenli kaynak bulucuların (URL) (http://en.wikipedia.org/wiki/URL) adreslerinizin çalıştığından emin olunuz.

- Bilgisayarınıza indireceğiniz dosyaların çoğu, telif haklarını korumak amacıyla Adobe PDF formatında olacaktır. Öğrencilerinizin bu dosyaları açabilmelerini sağlayabilmek amacıyla, Acrobat okuyucu (Acrobat reader) programının en son sürümünü bilgisayarınıza indirdiğinizden ve yüklediğinizden emin olunuz. Bu işlem <http://www.adobe.com/products/acrobat/readstep2.html> adresinden yapılabilir.

- İnternet kullanırken uygulanacak temel güvenlik ilkeleri çevrimiçi kütüphaneleri kullanırken de uygulanmalıdır. Gizlilik anlaşmalarını, kullanım koşullarını kontrol ediniz ve dosyaları virüslere karşı tarayınız.

Daha fazla bilgi için

- Dünya Elektronik-kitap Vakfı <http://www.netlibrary.net/> adresinde binlerce metni sunmaktadır.

- Kütüphane Spot, <http://www.libraryspot.com/> adresinde bedava sanal kütüphane kaynak merkezi sunmaktadır.

- Uluslararası Okul Kütüphanecileri Birliği, <http://www.iasl-slo.org/> adresinde özellikle okul kütüphaneleri için bilgi, asistanlık, profesyonel gelişim ve rehberlik hizmetlerinin yer aldığı bir bilgi deposu sunmaktadır.

- Alex Elektronik Metin Katalogu, Amerikan ve İngiliz edebiyatının yanı sıra batı felsefesini de içeren kamuya açık bir doküman koleksiyonudur: <http://www.infomotions.com/alex2/>.

- Elektronik Metin Merkezi Virginia Üniversitesi koleksiyonu olup 15 dilde tarama yapılabilir: <http://etext.lib.virginia.edu/uvaonline.html>.

- Araştırma Stratejileri: Bilgi Bulanıklığı (Fog) sayesinde yolu bulmak <http://www.acts.twu.ca/lbr/textbook.htm>.

- Saskatoon Okul Öğretme Kaynaklarından 1000 + webquests listesi : <http://sesd.sk.ca/teacherresource/webquest/webquest.htm>.

- "Modern Kütüphanede Tarihsel Araştırma" konulu makale: <http://www.gallowglass.org/jadwiga/SCA/libraries.html>.

* * *

KILAVUZ METİN 10

İnternet Üzerinde Müzik ve Görüntüler

Giriş

İnternet, bir çoklu iletişim ortamı olarak, işitsel dosyalar, görüntü dosyaları ve sayısal fotoğrafların da dâhil olduğu çok sayıda iletişim şekli sunar. Bu kaynaklar dilbilimsel, kültürel ve ulusal sınırların ötesine geçtiği için büyük etkisi vardır.

En önemli hukuki meseleler telif hakkı ihlalleri ve yasadışı içeriktir.

Telif Hakkı

- Çok sayıda uluslararası yasa ve anlaşma yürürlüktedir. 1996'da 100'den fazla ülke, sayısal içeriğe hitap eden Dünya Fikri Mülkiyet Kuruluşu (WIPO) anlaşmalarının ikisini imzalamışlardır: <http://www.wipo.int/treaties/en/>.

- Görsel-işitsel malzemelerin yaratıcısı bir kişi, kendisi feragat etmediği takdirde otomatik olarak telif hakkına sahiptir.

- Ülkelerin birçoğunun yasası, yaratıcının ölümünden 50–70 yıl sonrasına kadar telif hakkını muhafaza etmektedir.

- Bir müzik parçasının genellikle birden fazla telif hakkı sahibi vardır. Besteci, icra eden sanatçı, plak şirketi ve yayımcı bütün haklara veya "komşu haklara" sahiptir.

- Ekonomik unsurun yanı sıra, görsel-işitsel bir içeriğin yaratıcısının "etik hakları" vardır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Moral_rights). Bu eserin yaratıcısı olarak tanınma hakkı ve eserin izin alınmadan değiştirilme veya yayınlanması hakkı ile ilgilidir.

- Müzik eserleri ve filmler çevrimiçi satın alınabilirler (Bkz. Kılavuz Metin 18 çevrimiçi alışveriş). Çevrimiçi müzik eseri satın almak için çok sayıda site vardır, örneğin <http://www.apple.com/itunes/> adresindeki iTunes veya <http://www.napster.com/> adresindeki Napster gibi ancak çevrimiçi filmler için mevcut hizmetler henüz gelişme aşamasındadır. Giderek daha fazla sayıda kişi mevcut büyük dosyaları indirmek için daha hızlı bağlantılara kavuştuğundan filmlerin indirilmesi sıradan hale gelmiştir.

- Çevrimiçi film veya müzik eseri satın almak, bunları alan kişiye genellikle kopyalamak veya dağıtmak için sınırlı bir hak verir veya hiçbir hak vermez. Örneğin Apple firmasının müzik dükkânı iTunes, satın alınan bir müzik eserinin bir hanede en fazla beş tane bilgisayara indirilmesine izin vermektedir. <http://www.apple.com/itunes/share/>.

- Müzik endüstrisi, hem akrandan akrana yazılım firmalarına hem de bireysel dosya paylaşıcılarına karşı hukuki işlem başlatmıştır. Dosyaları indirmeye uygun hale getirenlerin (uploader), dava edilme olasılığı bu dosyaları bilgisayarlarına indirenlere (downloader) nazaran daha fazladır.

- <http://creativecommons.org/> adresindeki Creative Commons, telif hakkının tümünü karşılamak amacıyla alternatif sunan kar gütmeyen bir kuruluştur.

Yasadışı içerik

- Yasadışı içeriğin tanımı ülkeden ülkeye değişmektedir.

- Yasadışı içerik çoğunlukla çocuk pornografisi, aşırı şiddet, siyasi aşırılık veya azınlık gruplarına karşı nefrete kışkırtmak anlamına gelmektedir.

- Ülkelerin çoğunda yasadışı içeriği rapor etmek için özel telefon hattı vardır. <http://www.inhope.org/en/index.html>.

- Eyleme geçmek, içerik yapısına ve bulunduğu yere bağlı olarak zor veya yavaş olabilir.

- Şikâyet hatları, İnternet Servis Sağlayıcıları ve polis ile birlikte çalışırlar ve yasadışı içerikle mücadelede en iyi yerlerdir.

- Inhope, ulusal şikâyet telefon hatları ağıdır.

Etik düşünceler ve riskler

- 2001–2005 arasında dünya çapındaki müzik kayıt satışları % 25 düşmüştür. Birçok kimse bu durumu müzik eserlerinin yasadışı olarak indirilmesindeki artışa bağlamaktadır.

- Müzik endüstrisi bu duruma web sitelerine ve bireysel kullanıcılara karşı çok sayıda dava açarak cevap vermişlerdir.

- Akranlar arası yazılımları kullanmak (http://en.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer) virüsler (http://en.wikipedia.org/wiki/Viruses) ve casus yazılım (Spy ware) programları (http://en.wikipedia.org/wiki/Spyware) müzik ve görüntü dosyalarına eklenerek dağıtıldığından, bilgisayarınız için güvenlik riski taşıyor olabilir.

Eğitim

- Eğitim kuruluşlarının, bazı durumlarda, eserleri yeniden uyarlamalarına ve kamuya iletmelerine izin verilir. Ulusal mevzuatınıza veya 22 Mayıs 2001 tarihli 2001/29/EEC numaralı Direktife bakınız.

- Bu şekilde kullanılacak eserler yalnızca eğitim veya bilimsel araştırma amaçlı olmalıdır.

- Kaynaklar, yazarın adı da dahil olmak üzere, istisnai durumlar dışında belirtilmelidir.

- Bu tür bir içeriğin kullanılmasından dolayı hiçbir şekilde doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kazanç elde edilemez.

- Öğrencilerin çevrim içi fotoğraflarını yayınlayabilmek için ebeveynlerinden veya velilerinden yazılı izin alınız.

- İçeriğin okul web sitesinde yayınlanması durumunda, bütün içerik, çocukların yaptıkları da dahil olmak üzere, okulun yetkisi altındadır.

Sınıfta

- Etik konular üzerinde tartışma yapınız. Görsel-işitsel eserlerin korsanlığı hırsızlık mıdır?

- Öğrencileri, İnternet'ten dosya indirme durumunda virüslerin ve casus yazılımların riskleri hakkında bilgilendirin.

- Öğrencileri telif hakkı olan müzik ve film eserlerini İnternet'ten indirmeleri durumunda para cezası olasılığı hakkında bilgilendirin.

- Zararlı ve yasadışı içeriği tartışın. Araştırmalar, öğrencilerin çoğunun bu tür içeriği İnternet'te bilinçli olarak veya tesadüfen bulduğunu, ancak çok azının bunu yetişkinlere söylediğini göstermektedir.

Uygun kullanım

- Okul ve şirketlerin, telif hakları ve yasadışı materyalle ilgili konuları içeren kabul edilebilir bir kullanım politikası olmalıdır.

- Ebeveynler çocukların İnternet'i kullanmaları ile ilgili belirli kurallar üzerinde hemfikir olmalıdır.

Telif hakkı

- Eseri kullanmadan önce telif hakkı sahibinden yazılı izin alınmalıdır.

- Kullandığınız her türlü eserin yazarını/yaratıcısını belirtin.

- Kendi yarattığınız eserlere, başkalarının nasıl kullanacağını belirlemek için Creative Commons <http://creativecommons.org/> programında yer alan sınıflandırmaları uygulayınız.

Yasadışı İçerik

- Yazılım filtreleri bazı yasadışı web sitelerini engellemeye yardımcı olur.

- Hiçbir filtre mükemmel değildir. Çocukların İnternet'i kullanmaları hususunu tartışmak ayrıca önemlidir.

- Çocukları çevrim içi alandaki tecrübelerini anlatmaları için teşvik ediniz.

- Yasadışı içeriği bir şikâyet hattına bildiriniz, Bkz. aşağıda Inhope.

Daha fazla bilgi için

- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) <http://www.wipo.int>.

- Pro-music çevrimiçi müzik korsanlığı alanında çok iyi bir bilgi kaynağıdır. Çocuklar için bir broşürleri ve bilgisayara müzik indirmek için kullanılan soru ve cevaplar vardır: <http://www.pro-music.org/copyright/faq.htm.>.

- Inhope, İnternet'te yer alan yasadışı içeriği bildirmek için kullanılan şikayet hatlarının bir şebekesidir. <http://www.inhope.org/>.

- Avrupa Konseyi'nin medya sayfasında telif hakkı alanı ile ilgili bilgi vardır: <http://www.coe.int/T/E/human_rights/media/>.

- Avrupa Komisyonunun fikri mülkiyet hakları ile ilgili bilgileri <http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/index_en.htm> adresindedir.

- Fikri mülkiyet alanı ile ilgili Avrupa Birliği mevzuatı ile ilgili bilgiler <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/s06020.htm> adresindedir.

- Uluslararası Fonografik Endüstrisi Federasyonu (IFPI) çevrimiçi müzik hakkında genel bir hukuki bilgi verir: <http://www.ifpi.org/>.

- BBC tarafından hazırlanan "Avrupa Komisyonu Avrupa Birliği bünyesinde telif haklarını planlıyor" makale <http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/4663731.stm> adresinden temin edilebilir.

* * *

KILAVUZ METİN 11

Yaratıcılık

İnternet yaratıcılığı nasıl geliştirir?

İnternet'in esnek yapısından dolayı, günümüz sınıf ortamı eskisinden daha az katıdır. Hızla gelişen teknoloji öğrencilere ilgilendikleri konuları araştırmaları ve geleneksel olmayan şekillerde öğrenmeleri için gereğinden fazla imkân tanımaktadır.

Öğrenciler, modern teknolojinin sağladığı araçları kullanarak, dünyanın her yerindeki izler kitle için yayımlanmak üzere profesyonel standartlarda malzeme yaratabilirler. Sınıf içinde veya İnternet aracılığıyla diğer öğrencilerle etkileşimli olarak her tür deneyi ve canlandırmayı gerçekleştirebilirler.

İnternet, eğitimi küreselleştirmiştir ve öğrencilere dünya üzerindeki bütün akranlarına eş zamanlı olarak erişmeleri imkânı sağlamaktadır.

Eğitimde yaratıcı süreçleri artırmak

- Teknolojinin sınıfla başarılı bir şekilde uyumu, öğrencilere icatlarını, bireyselliklerini ve yaratıcılıklarını göstermeleri için bir fırsat sunar.

- Yaratıcı yazılımların ve İnternet'in kullanılması sınıfınızda öğrenmenin çeşitli yollarla geliştirilmesini sağlar.

- Yaratıcılığın ifade edilmesi fırsatı ve sınıfta daha faal bir görev almak öğrenmeyi ve gelişmeyi destekler.

- Öğrenciler, İnternet'i dünyanın her yerindeki sanatçılarla temas kurmak, eserleri hakkında tavsiye ve görüş almak için kullanabilirler. Sanatçılar sohbeti (Bkz Kılavuz Metin 7), video konferansı (bkz. <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=video%20conferencing> veya çalıştay hazırlamak için sanal toplantıları kullanabilirler.

- Öğrenciler, İnternet mesaj panolarını (http://en.wikipedia.org/wiki/Message_boards) kullanarak birlikte çalışabilir ve ortak projeler üzerinde işbirliği yapabilirler. Bu yaratıcı duygularını gösterme şansı sağlar ve bu şekilde yapacakları beyin fırtınası yaratıcı süreci canlandırabilir.

Yaratıcılığın yasaklanmayacağını nasıl temin edebiliriz?

Eğitim çevresinde dikkate alınması gereken birçok unsur vardır.

- Erişim unsurları: Okulunuzdaki herkesin gerekli donanıma erişimi var mı? Bütün öğrenciler aynı erişim fırsatına sahip midir?

- Eşitlik: Bütün öğrenciler – yaşa ve kabiliyete bakılmaksızın dünyadaki kız ve erkekler- yaratıcı olmak için fırsatlardan eşit faydalanabilmelidir yani mevcut bütün teknolojiyi nasıl kullanacağını ve yaratacağını bilmelidirler.

- Çevrimiçi güvenlik faktörü: Öğrencileri güvende tutmak için yerleştirdiğiniz filtreler (http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_filter) aynı zamanda ihtiyaç duyulan materyale erişimi engelliyor mu? Bu durumla nasıl başa çıkılmalı ki öğrenciler ihtiyaç duydukları bilgiye güvenli erişimin tadını çıkarabilsinler? (Bkz. isimlendirme ve filtreleme başlıklı Kılavuz Metin 14)

- Öğretmenlerin eğitimi: Birçok sınıfta öğrenciler İnternet'i öğretmenlerinden daha iyi kullanabilirler. Öğretmenlerin, bilişim ve iletişim teknolojisinin bütün unsurları ile ilgili olarak öğrencilerini doğru bir şekilde yönlendirebilmeleri için kendilerine sunulan bütün eğitim fırsatlarından yararlanmaları gerekir.

- Teknik destek unsuru: Okulunuz, program ve projelerin engellenmesini önleyecek gerekli teknik desteği sağlıyor mu?

- Tampon ortam: Yaratıcılık bir birey olarak duygularınızı ifade etmenize yardımcı olur. Her ne kadar bir öğrencinin yaratıcı süreçlerinin üzerindeki kısıtlamaları ideal olarak sınırlamanız gerekse de, çıktı üzerindeki kontrolünüzü muhafaza etmelisiniz; özellikle grup ortamlarında sohbet gibi beyin fırtınaları yapılıyorsa. Bir öğretmen veya başka bir yetkili kişi çalışmayı yönlendirmek için yapıcı bir şekilde o ortamda hazır olmalıdır.

Sınıfta yaratıcılığı artırmak

- Webquest programı <http://webquest.sdsu.edu/materials>, İnternet'i sınıfla bütünleştirmek için gerekli araştırmaya dayalı bir yaklaşımdır. İlave webquest kaynakları Kanada SESD öğretme kaynakları sitesinden temin edilebilir: <http://sesd.sk.ca/teacherresource/webquest/webquest.htm>.

- Öğrenciler, kendi web sitelerini kurarak yaratıcılıklarını zorlayabilirler. Bu onların yaratıcı düşünce süreçlerini, grafikler ve içeriğe yönelik girdileri talep etmeleriyle, farklı şekillerde destekler.

- Öğrenciler, çevrimiçi kitap ve hikâye yazarak yazma becerilerini geliştirecek projelerde işbirliği yapabilirler.

- "Hot Potatoes" adlı yazılım programı <http://hotpot.uvic.ca/> adresinde ücretsiz olarak bulunmakta olup, etkileşimli sınav ve Web faaliyetleri geliştirmek için kullanılabilir.

- Öğrenciler, yazılım programlarını, örneğin "Quia" adlı web sitesini <http://www.quia.com/> kullanarak çoklu sonuçları olan etkileşimli hikâyeler yazabilirler.

- Lise ve üniversite öğrencileri kendi üç boyutlu ortamlarını <http://www.activeworlds.com/> adresinde bulunan Activer Worlds benzeri yazılımlar kullanarak yaratabilirler. Kendi ideal panoramalarını, kendi sanal

yerleşkelerini inşa edebilirler. Ayrıca başka öğrencilerle farklı konularda işbirliği yapabilirler.

Uygun kullanım

- İnternet farklı konularda gerekli bilgi edinmek için temel bir araştırma aracı olarak kullanılabilir. Öğrenciler, yaratıcılığı teşvik eden ödevlerde kazandıkları bilgiyi uygulamaya geçirebilirler. Teknoloji öğrencilere daha üst düzeyde düşünmeleri için fırsat ve özgürlük verir.

- İnternet ve diğer modern teknoloji, farklı ülkelerden ve kültürlerden gelen öğrenciler arasında güçlü bir iletişim ve işbirliği sağlar. Öğrencilerin, kendi yaşıtları ile yaratıcı çözümler bulmaya yönelik beyin fırtınası yapma fırsatları geçmişe nazaran daha fazladır.

- Öğretmenler, teknolojiyi bir başkasına aktaracak şekilde sınıfta uygulamanın öğrencilere problem çözümü ve yenilikler açısından fırsatlar sunduğunu tespit etmişlerdir.

- Öğrenme hedeflerini akılda tutunuz: bu hedeflere ulaşmanın yolu ürünün kendisinden ziyade nasıl elde edileceği hususuna odaklanmaktır.

- Öğrenciler çevrimiçi yaratıcı faaliyetlerini yayımladıklarında telif haklarının dikkate alınmasını isteyeceklerdir (http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright). Onlara başkaları tarafından hazırlanmış materyalleri kullandıklarında kaynaklarını belirtmelerini hatırlatınız.

Daha fazla bilgi için

İşbirliğinin gerekli olduğu ve yaratıcılığın desteklendiği projelere öğrencileri dahil etmek için, bir çok web sitesi bir başlangıç noktası olarak kullanılabilir.

- ThinkQuest, öğrenci ve öğretmenleri eğitim konularında web siteleri oluşturmak üzere teşvik eden uluslararası bir yarışmadır: <http://www.thinkquest.org/>.

- Global Schoolhouse Cyberfair, ebeveynlerin, öğrenci ve eğitimcilerin işbirliği yapacakları, birbirleriyle temas kuracakları, eğitim kaynaklarını keşfedecek, geliştirecek ve yayımlayacakları çevrimiçi toplantı yeridir: <http://www.globalschoolnet.org/GSH/>.

- Future Problem Solvers Program (Geleceğin Problem Çözücüleri Programı): Öğrencileri, kritik ve yaratıcı düşünme becerilerini harekete geçirerek, yaratıcı problem çözmeye yönlendirir : <http://www.fpsp.org/>.

- Bay Coulter'ın İnternet Eğilimi: Sonsuzluk ve ötesi. Tecrübeli bir ilkokul öğretmeni, çevrimiçi yayımı genç yazarları teşvik etmek için kullanmaktadır: <http://www.newhorizons.org/strategies/literacy/coulter.htm>.

- Çevrimiçi FanFiction: Yazma hakkında bize eğitim verecek teknoloji ve popüler kültür ile okuryazarlık talimatını

http://www.newhorizons.org/strategies/literacy/black.htm adresinde bulabilirsiniz. Wisconsin Üniversitesindeki bir doktora adayı, sınıf dışında yaratıcı yazım için zorlayıcı bir yer olan siber uzayda alternatif edebiyat araştırması yapmaktadır.

- Eğitim materyallerine ulaşım, eğitimcilerin eğitim kaynaklarına hızlı ve kolay erişimini sağlar. Ders planları, sınıf fikirleri için "yaratıcılık" araştırması yapınız: <http://www.thegateway.org/>.

- Webquest okuma ve eğitim materyalleri: <http://webquest.sdsu.edu/materials.htm>.

- 1000 Listesi + SESD webquestler <http://sesd.sk.ca/teacherresource/webquest/webquest.htm>.

* * *

KILAVUZ METİN 12

Oyunlar

Giriş

İnternet'i kullanan çocukların yarısından fazlası çevrimiçi oyunlar oynamaktadır: <http://www.saftonline.org/> adresinde 2003 yılında yapılan SAFT (güvenlik, bilinç, gerçekler, araçlar) araştırmasına göre bu oran İngiltere'de %70, İskandinav ülkelerinde ise %90'a ulaşmaktadır.

Çok çeşitli oyun türleri vardır; örneğin atari, rol oyunları, strateji ve spor oyunları. Bu oyunlar, yalnız veya eşli, kapalı ortamlarda ve hatta binlerce yabancı birlikte oynanabilir.

Oyunlara yapılan yatırım son yıllarda hızla artmıştır. 2005 yılında bir oyun yazmanın maliyeti ortalama olarak 5-7 milyon $ iken bu rakam geliştirmeye kalktığınız takdirde 20 milyon $'ı aşmaktadır.

<http://www.dfcint.com/> adresinde yer alan DFC Intelligence (istihbarat) kuruluşu tarafından hazırlanan rapor, küresel video oyunları satışının 2010 yılında 26 milyar $'a ulaşacağını öngörmektedir.

Kişisel gelişim ve eğitim değeri

- Oyun oynamak eğlencenin ötesinde bir şeydir: Çocuklar ve her yaştan yetişkinler arasında işbirliği yapma eylemini artırır.

- Oyunlar yaratıcılığı ve etkileşimi geliştirir, sosyal ve entelektüel gelişim açısından önemli bir rol oynar.

- Oyunlar yetişkinlerin ve çocukların eşit şartlarda (kuşaklar-arası iletişim) fikir alışverişi yapabildikleri ender durumlardan birini temsil ederler.

- Çocuklar, kurallar ve parametreler içinde sınırlanmış ortamda, farklı sosyal yapılar içinde oynayarak, demokrasiyi öğrenirler.

- Oyunlar, genellikle başkalarının haklarını ve özelliklerini paylaşmayı ve saygı duymayı içerir. Bazen oyuncuların diğer kültürler ve kültürler-arası uygulamalarla ilişki kurmalarını sağlar. Çocuklar, başarısızlık korkusu olmadan ve kontrol duygusu ile birlikte sosyal becerilerini kullanırlar.

- Oyunlar çocukların kurallara uymalarını ve talimatları takip etmelerini gerektirdiği için, onların öz-disiplin ve bağımsızlık açısından kapasitelerini artırırlar.

- Bulmacalar, oyun tahtası üzerinde oynanan oyunlar, macera oyunları ve araştırma oyunları, oyuncular için stratejik düşünme ve problem çözme yeteneklerini artırma fırsatı sunarlar.

- Diğer oyunlar, daha genç çocuklarda motor ve uzamsal becerilerini artırmak için ve fiziksel engellilerde tedavi edici amaçlarla kullanılabilir.

- Çevrimiçi oyunlar teknolojiyi yeni kullananlar için kullanışlıdır ve genellikle bilgi ve iletişim teknolojilerine olan ilgiyi artırabilir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Information_technology).

- Oyunlar müfredatta matematikten sosyal çalışmalara ve dil eğitimine kadar her alana yerleştirilebilir.

Potansiyel riskler

- Bazı bilgisayar oyunlarının şiddet içeren yapısı ile gençlerde şiddet davranışları arasında zayıf da olsa bir bağlantı vardır. Bununla birlikte Danimarka Medya Kurulu'nun 2002 raporu, bazı oyunlardaki şiddet unsurlarının televizyon ve filmlerdeki şiddet unsurlarından daha fazla etkili olmadığını ileri sürmüştür. <http://resources.eun.org/insafe/datorspel_Playing_with.pdf>.

- Bilgisayar oyunları bağımlılığından etkilenen gençlerin oranını belirlemeye çalışan araştırmaların oldukça farklı sonuçları vardır. Bunun nedeni, bilgisayar oyunlarının yoğun kullanımının hangi aşamada aşırılık veya bağımlılık olarak değerlendirilebileceğine karar vermek için tarafsız bir yöntem üzerinde uzlaşılamamış olmasıdır. Oyuncular, kendi sosyal ve profesyonel yaşamlarına kötü bir etkisi olmadan, her hafta uzun saatler boyunca oyun oynayabilirler. Bununla birlikte, bağımlılığın genel olarak küçük bir oranda oyuncu grubu arasında sorun olduğu kabul edilmektedir. Bu soruna Koreli bir adamın 50 saat oyun oynadıktan sonra ölümünün Ağustos 2005'de medyada geniş olarak yer almasının ardından dikkat çekilmiştir.

- Oyunların bazıları ırkçı ve cinsiyete dayalı kalıpları desteklemekle suçlanmaktadırlar.

- Çevrimiçi oyunların bazıları yabancılarla tanışılmasına ve iletişim kurulmasına izin vermektedir.

Uygun kullanım

- İsimlendirme ve ölçüm sistemleri oyun endüstrisi aktörlerini, ürünlerini tanımlayıp açıklamaları konusunda sorumlu davranmaya teşvik etmektedir. Bu durum oyun satın alanların, oyunlara ilişkin yaş ve içerik uygunluğunu değerlendirmelerine yardımcı olmakta ve oyun pazarında daha güvenli dolaşmalarına yardımcı olmaktadır.

- Oyun oynamaya ayrılan saatleri gözlemleyin. Diğer sosyal faaliyetlere zaman ayrılmaması veya çocuklar ile gençlerin oyuna zaman ayırmak için okulu asmaları halinde eyleme geçiniz.

- Oyun toplulukları aidiyet duygusunu destekler ve çocukları isteyerek görev almaya yönlendirebilirler. Çocuklara, çevrimiçinde edindikleri arkadaşlarının her zaman söylediklerinden farklı kişiler olabileceğini hatırlatınız. Kişisel bilgilerin çevrimiçinde başkalarına verilmemesi önemlidir

Daha fazla bilgi için

- Eğlence ve Boş Zaman Yazılım Yayımcıları Derneği (ELSPA): <http://www.elspa.com/>.
- Oyun Çalışmaları: Uluslararası bilgisayar oyun araştırmaları bülteni: <http://www.gamestudies.org/>.
- En fazla satan oyunlar tablosu, oyun haberleri, tarifler, araştırma raporları ve Elspa sitesi üzerindeki mevzuat değerlendirmelerine bakınız: <http://www.elspa.com/>.
- Pan-Avrupa Oyunlar Bilgi (PEGI) web sitesi ölçümleme ve isimlendirme bilgilerini içerir: <http://www.pegi.info/pegi/index.do>.
- "Ebeveynler oyun ölçümlerini göz ardı ediyorlar" BBC makalesi, Haziran 2005: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/4118270.stm>.
- Çevrimiçi oyunlar Amic Games <http://www.amicgames.com/> ve Yahoo! Games <http://dir.yahoo.com/Recreation/Games/> sitesinde bulunabilir.
- Ateşle oynamak: bilgisayar oyunları oyuncuları nasıl etkilemektedir" Danimarka Kurul raporu: <http://resources.eun.org/insafe/datorspel_Playing_with.pdf>.

* * *

KILAVUZ METİN 13

Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim nedir?

Uzaktan eğitim (http://en.wikipedia.org/wiki/Distance_learning) Wikipedia tarafından (Bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page) "öğrencilerin dönem boyunca belirli bir yerde fiziksel olarak mevcudiyetlerini gerektirmeyen bir öğretim yöntemi" olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem her ülkeden ve her yaştan öğrencilere yaşam boyu öğrenme fırsatları tanıyarak dünyadaki bütün çevrimiçi üniversitelerden diploma, sertifika ve derece almalarına olanak tanımaktadır.

Uzaktan eğitim, yetişkinlerin evde, askerde veya çalışırken üst düzey eğitim alma hususunu araştırırken başlamıştır. Dersler yazışma ile yapılmaktaydı, malzemeler geleneksel posta sistemi ile gelip gidiyordu. Günümüzde ise uzaktan eğitim mevcut teknolojinin avantajlarını kullanarak gelişmiştir. Uzaktan eğitim, İnternet vasıtasıyla gelişmektedir ve öğrenciler fiziken sınıfa ayak basmadan derece alabilmektedir. Uzaktan eğitimdeki gelişmeler, üst düzey eğitim alanını geliştirmektedir. Örneğin:

- Dersler hareketli medya (http://en.wikipedia.org/wiki/Streaming_media) veya eğitimcinin sunucusunda (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_server) depolanan dosyalarda saklanan yazılı materyaller kanalıyla verilebilir.

- Öğrenciler, öğretmenle veya birbirleriyle mesaj panoları (http://en.wikipedia.org/wiki/Message_boards), e-posta (http://en.wikipedia.org/wiki/Email) ve sohbet (http://en.wikipedia.org/wiki/Chat) yardımıyla iletişim kurabilir.

- Ödevler, mesaj kutusuna bırakılır ve hatta küçük sınavlar ve yazılılar bile otomatik olarak yapılabilir ve sonuçları çevrimiçi alınabilir.

- Çevrimiçi format, kendi hızını ayarlayan işler için benzersiz bir esneklik sunar.

Uzaktan eğitimin avantajları nelerdir?

- İnternet sanal bir eğitim ortamı kurmak için çok uygundur. Örneğin, öğrenciler yurtdışında sanal bir üniversitede eğitim görürken kendi şehirlerinde oturabilirler.

- Öğrencilere öğrenme malzemelerinin tümüne erişim olanağı sağlamak, onlara öğrenme süreçlerinde daha özerk olma fırsatı verecektir.

- Öğrenciler kendi eğitimlerine daha fazla sahiplenecekler ve öğretmenin görevi bir koçun görevine dönüşecektir.

- Dersler "normal" okul ve üniversitelerin açılış saatleri ile kısıtlı olmadığından herkes yaşam boyu öğrenci haline gelmek için daha çok fırsattan faydalanacaktır.

- Uzaktan eğitim, hem öğrencinin hem de öğretmenin davranışını değiştirmektedir. Başarılı öğrenciler devamlılık ve organizasyona dayalı becerilerini geliştirmekte, öğretmenler ise teknolojiye daha aşina olmaktadır.

Uzaktan eğitim programı seçerken dikkat edilmesi gereken noktalar

Kullanıcı olarak bir derece veya başka bir uzaktan eğitim programı seçerken belirli önlemleri alma hususunda kendinizin sorumlu olduğunuzu bilmelisiniz.

- İnternet'in yasal olarak düzenlenmeyen bir ortam olduğunu unutmayınız. Yasal olanların yanında şüpheli uzaktan eğitim kuruluşları da bulunmaktadır. Kayıt yaptırmadan önce programı/kuruluşu araştırdığınızdan emin olunuz.

- İnternet'te yapılan her tür bilgi alışverişinde, güvenlik konuları her zaman kilit durumdadır. Virüsler (http://en.wikipedia.org/wiki/Virus) ve bilgisayar korsanları (http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker) uzaktan eğitim sistemi üzerinde büyük zarara yol açabilirler. Bu yüzden hangi önlemleri almanız gerektiği hususunda gizlilik ve güvenlik başlıklı Kılavuz Metin 15 ve 16'ya başvurunuz..

- Telif hakkı genellikle (http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright) öğrencinin kendi ülkesindeki kanunlarla korunur. Buna karşılık diğer ülkelerdeki uzaktan eğitim programlarını takip ederken eğitim kaynaklarının uluslararası telif hakkı mevzuatı ile korunduğundan emin olunuz.

- Derslerin adil kullanımı ve ödeme koşulları ayrı bir önemli konudur: Öğrencilerin öğrenme imkânlarını güvenli bir şekilde kullanmaları ve ders ücretleri ödemelerini zamanında yapmaları beklenir.

Uygun kullanım

İnternet öğrenme sistemimizi değiştirmektedir ve öğrencilerin bütün bilgiye erişimlerini sağlamak ve öğrenmelerine yardımcı olacak araçları kullanılabilir hale getirmek çok önemlidir. "Sayısal fark" (http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_divide) birçok devletin ekonomik ve sosyal büyümesinde önde gelen unsurlardan biri olarak görülmektedir ve uzaktan eğitim bu uçurumu kapatabilir.

Uzaktan eğitim öğrencilerin eğitimini ölçülebilir yollarla artırabilir. Uzaktan eğitim, öğrenciler, onların aileleri ve öğretmenleri için aktarılabilir tecrübe ile İnternet eğitimi sağlar. Uzaktan eğitim öğrenciler için yeni beceriler ve nitelikler tesis etme ve yeni yönlere doğru gelişme yolunda fırsat sunar.

Daha fazla bilgi için

- Uzaktan öğrenim ağı uzaktan eğitim hakkında bilgi, etkileri, avantajları, dezavantajları ve teknikleri ile ilgili raporlar sunar <http://www.distancelearningnet.com/>.

- Uzaktan Öğrenim ve Eğitim Kurulu, uzaktan öğrenim hakkında ücretsiz olarak bilgisayarınıza indirebileceğiniz çok sayıda rapor içermektedir <http://www.detc.org/otherdownld.html>.

- Yahoo'nun uzaktan öğrenim programları ve kuruluşlar için yönlendirme sayfası vardır <http://dir.yahoo.com/Education/Distance_Learning>.

* * *

KILAVUZ METİN 14

Sınıflandırma ve Filtreleme

Sınıflandırma

Sınıflandırma, yazılımlar ve web siteleri üzerinde görünen veya web sitelerinin içeriği ile bütünleşmiş kalite-güven etiketi-yaftası anlamına gelir. Bu ürünün, İnternet İçerik Seçim Platformu (PICS) ve İnternet İçerik ölçümleme Derneği (ICRA) benzeri ölçümleme kuruluşları tarafından belirlenen kıstaslara ve standartlara erişmiş olduğunu belirtir.

Siteler, çocukları korumak, toplum güvenini ve çevrimiçi işlemleri artırmak ve aynı zamanda yasal standartlara uymak amacıyla sınıflandırılır. Web sitesinin içeriği sınıflandırıldığında, web sayfasına html bir şifre yazılır, içerik ayrıntıları verilerek sayfanın ölçümlenmesi sağlanır. Sayfa üzerinde görülmeyen bu ölçümleme, içeriğin yapısı ile ilgili ayrıntıları verir ve filtreleme mekanizmaları ile kontrol edilir ve bunun sonucunda ya sayfanın faaliyetini engeller ya da yüklenmesini sağlar.

Web siteleri aynı zamanda, özel düzenlemelerin hükümlerinin yerine getirildiğini gösteren "Kalite Etiketleri" ve " Güven İşaretleri" ile de işaretlenmiştir. Bu düzenlemeler genellikle güvenli işlemler hakkında talimatları içerirler (Bkz. çevrimiçi alışveriş başlıklı Kılavuz Metin 18) Çok iyi bilinen kalite etiketlerinden ikisi Verisign <http://www.verisign.com/> ve Trust-e <http://www.truste.org/> adreslerinde bulunmaktadır.

Filtreleme

- Filtreleme, İnternet üzerindeki uygunsuz içeriğin kontrolü ve engellenmesi işlemidir. Bu işlem bilgisayara tarayıcılar ve ara sunucular (Proxy) veya yazılım sensörleri yükleyerek yapılabilir.

- Filtrelemeye bir alternatif de "beyaz listeleme"dir. Bu durumda, önceden izin verilmiş belli sitelere erişime izin verilir.

Eğitim

- Filtreler, öğrencilerin uygunsuz veya zararlı materyale erişim riskini azaltma hususunda önemli olabilir.

- Sınıflandırma ve filtreleme uygulamalarında ortaya çıkan hususlar, vatandaşlık ve/veya sosyal çalışmalar konular açısından oldukça zengin materyal içerir. Çevrimiçi filtreleme konusunda bir tartışma başlatınız. Bu kabul edilebilir ve gerekli bir sansür müdür?

Konular

- Web sitelerinin sınıflandırılması ve ölçümlenmesi, belirli standartları uygulayan kanunlara sahip ülkeler dışında büyük ölçüde gönüllülük esasına bağlıdır.

- Hâlihazırda, sayfaların çok küçük bir yüzdesi yazarlar tarafından sınıflandırılmıştır.

- Filtreleme yazılım hizmetleri, sayfaları kendi değer sistemlerine ve sosyal gündemlerine göre sınıflandırırlar.

- Filtreler içerdikleri bazı anahtar kelimeler yüzünden gebelikten korunma veya seks eğitimi ile ilgili yararlı siteleri engelleyebilirler.

- Bazı ülkeler muhalif partilerin veya ideolojilerin sitelerini engellemektedir.

- Bazı insanlar filtrelemeyi bir tür sansür olarak düşünmekte ve bu yüzden İnternet'in ruhuna aykırı olarak değerlendirmektedir. Bazıları da filtreleme yazılımları olmasaydı, hükümetlerin çevrimiçi içeriği düzenleme hususunda baskı altında olacaklarını iddia etmektedirler.

Nasıl sınıflandırmalı ve filtrelemeli?

- Kendi kurduğunuz sitenin içeriğini sınıflandırmak için, ICRA <http://www.icra.org/> benzeri ölçümleme sitelerindeki talimatları takip ediniz.

- Materyalinizi bir dizi kıstasa göre sınıflandırmanız istenecektir.

- Tarayıcıların çoğu belirli siteleri filtrelemek için kurulurlar. Örneğin Microsoft Explorer'da bu seçenek "güvenlik seçenekleri" altında bulunur.

- Bilgisayarların çok azı daha önceden filtre yazılımı kurulmuş olarak satılırlar. Filtreleme sitelerine daha karmaşık bir yaklaşım için özel bir filtre programı satın almanız gerekecektir. Piyasada belirli bir sayıda ürün mevcuttur.

- Filtre programlarının çoğu, hangi tür içeriği filtrelemek veya izin vermek istediğinizi belirlemenize olanak sağlayacaktır.

Uygun kullanım

- Yüklemeden önce bir filtrenin nasıl çalıştığına yakından bakınız. Filtreleme yaparken sizin onaylamadığınız her hangi bir ideolojik veya kültürel karar veriyor mu?

- Ayrım yaparak elektronik yardımları kullanın ve şamatalı reklamlara inanmayın. Ürünle ilgili iddiaları kişisel tecrübeyle deneyin.

- Kullanımı ve ihtiyaçları hakkında öğrencilerle, ebeveynlerle ve çalışanlarla konuşun ve bunu düzenli olarak yapın. Açık bir tartışma ortamı yaratmak, öğrencilerinizin İnternet tecrübelerine değer katmak için sansür veya cadı avından daha fazlasını yapacaktır.

- Çok küçük İnternet kullanıcıları için "beyaz liste" yani sadece onaylanmış sitelere erişim izni verme seçeneğini dikkate alınız.

- Uzmanlar ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi faaliyetleriyle ilgilenmelerini ve onlarla birlikte İnternet'te zaman geçirmelerini tavsiye etmektedirler.

- Çocuklar ve gençler İnternet'te buldukları uygunsuz materyal hakkında konuşmaya teşvik edilmelidir. Olası yasa dışı içerik aşağıdaki adreste bulunan şikâyet hattına rapor edilebilir: <http://www.inhope.org>.

Daha fazla bilgi için

- <http://www.icra.org/> adresindeki İnternet İçerik Ölçümleme Derneği (ICRA) değişik kategorilere göre web sitelerine isimlendirme uygulamasına olanak tanır. Ayrıca kendi ücretsiz filtresini yükleyebilirsiniz.

- <http://www.w3.org/PICS/> adresindeki İnternet İçerik Seçimi Platformu (PICS) web sitelerine sınıflandırma uygulaması için başka bir sistemdir.

- Siberuzayda sansür ile ilgili Wikipedia girişi: <http://en.wikipedia.org/wiki/Censorship_ in_cyberspace/>.

- Avrupa Konseyi Medya Bölümünün web sitesi öz-denetim ve kullanıcı bilgilendirmesi ile ilgili çalışma planı hakkında bilgi: <http://www.coe.int/media>.

- Netnanny (Ağbakıcısı): <http://www.netnanny.com/> ve Cyberpatrol (Siber devriye): <http://www.cyberpatrol.com/> tanınmış ticari filtre ürünleridir.

- <http://www.icra.org> adresindeki ICRA ve <http://www.weblocker.fameleads.com> adresindeki Weblocker, ücretsiz filtre yazılımı yükleme olanağı sunmaktadır.

- Selfregulation.info Oxford Üniversitesi araştırma projesinden ayrıntılı raporlar sağlamaktadır : <http://www.selfregulation.info/>.

- "Biraz daha az sansür" konulu BBC makalesi: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4080886.stm>.

- Dünya çapında filtreleme ve engelleme için OpenNet Initiative belgeleri: <http://www.opennetinitiative.net/>.

- Elektronik Sınırlar Vakfı (EFF) İnternet'te medeni özgürlükleri savunmayı amaçlamaktadır: <http://www.eff.org/>.

- Censorware Projesi : <http://www.censorware.net/>.

- Avrupa için İnternet İçerik Ölçümleme (INCORE) raporu – kendini sınıflandırma ve filtreleme raporu üzerine bir yönetsel özet: <http://www.europa.eu/int/ISPO/iap/INCOREexec.html>

KILAVUZ METİN 15

Özel Hayatın Gizliliği

İnternet'te ne kadar özel hayat vardır?

- Özel hayatın gizliliği (http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy) bir kişinin kişisel bilgilere erişim ve kullanma ile ilgili kontrolünün derecesine bağlıdır.

- Çoğu e-posta (http://en.wikipedia.org/wiki/E-mail) ve İnternet (http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet) kullanıcıları, kişisel bilginin izin almadan kullanılmayacağını ve bilgi değişiminin özel ve güvenli olduğunu düşünmektedir. Ancak, gerçek çok farklıdır.

- Bir web sitesine her girişinizde veya her e-posta gönderişinizde, fiziksel ve bilgisayar adresiniz, telefonunuz ve kredi kartı numaralarınız, tüketici eğilim verileriniz ve daha da fazlası dâhil olmak üzere kendiniz hakkında bilgi bırakmaktasınız.

- Özel hayatın gizliliği, güvenlikle yakından ilgilidir; güvenlik başlıklı Kılavuz Metin 16'yı dikkatlice okuyunuz.

Sınıfta ve evde neden özel hayatın gizliliği konuşulmalı?

- Özel hayatın gizliliğinin, teknik ve sosyal yönlerinin öğrenilmesi önemli konulardır. Teknik yönleri bilgi teknoloji (IT) çalışmalarını kapsayabilir, fakat aynı zamanda hayat boyu öğrenme yeteneklerinin bir parçası olmalıdır.

- Her öğrenci İnternet'te güvenli görüşme yeteneklerine sahip olmalıdır ve bu kendini koruma, etkin iletişim ve başkalarına karşı sorumluluk bilincini içerir.

- Bu konudan herhangi bir müfredatın vatandaşlık boyutuna doğru doğal bir yönelme vardır. Çevrim içi mahremiyet hakkında dile getirilen konular bugün birçok kültürde var olan sosyal konuları tam olarak yansıtır. Bilgisayar korsanları (http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker), şifre çözücüleri ve (http://en.wikipedia.org/wiki/Hacker#Hacker:_Intruder_and_criminal) mahremiyet eylemcilerinin niyetlerini araştırmak, demokratik ilkelerin değerini tartışmak açısından zengin olanaklar sunar.

Etik Konular

- Çevrimiçi özel hayatın gizliliği, İnternet'le ilgili olarak en karışık etik ve hukuki konulardan biridir.

- Herkesin özel hayat gizliliği hakkı ve kötü niyetten korunma gereksinimi vardır.

- Kendimizin ve başkalarının hakları ile ilgili olarak bütün kararlarımızdan biz sorumluyuz, örneğin, telif hakkı (http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright) ve fikri haklar (http://en.wikipedia.org/wiki/Intellectual_Property).

- İfade özgürlüğü siyasi olarak kabul edilmiş bir kavramdır ancak uygulamada kolay cevapları olmayan gri bir alandır. Kabul edilebilir olan nedir ve ne değildir? Konuşmacının haklarına tecavüz etmeden bir kişi kuralları nasıl uygulayabilir?

Sınıf çalışması için düşünceler

- Sınıfınızla özel hayatın gizliliği için temel bir bilgi çerçevesi yaratın. Teknik ve sosyal kavramları tanımlayın ve tartışma için önyargıları ve söylenceleri belirleyin. "Özel hayatın gizliliği nedir?" ve "Özel hayatın gizliliği gerekli midir ?" sorularını yöneltmek bazı güçlü görüşleri ortaya çıkarır.

- İnternet'te mahremiyet içeren siteleri araştırın ve İnternet'te yasallığı düzenleyen değişik jeofizik konularını gösteren bu sitelerin fiziksel adreslerini bulmak için Traceroute (iz yolu) (http://en.wikipedia.org/wiki/Traceroute) programını kullanın. İz sonuçlarından çıkan diğer konuları araştırın (kültürel, siyasi ve tarihi). Örneğin, bir tekrar-posta sitesi veya anonim ara sunucu (proxy) hizmeti seçin (http://en.wikipedia.org/wiki/Remailer) bir izi takip edin ve sonra neden bu ülkelerde konumlandığına dair sebepleri araştırın.

- Özel hayatın gizliliği hukuku, telif hakları ve bilgi ve ifade özgürlüğünün, ulusal sınırlar dışında veya değişik yaş ve kültür grupları üzerindeki etkilerini araştırın.

- Öğrencilere güvenli şifre yaratmayı öğretin: (http://en.wikipedia.org/wiki/Password#Factors_in_the_security_of_an_individual_password)

Uygun kullanım

- Altın kural: tanımadığınız ve güvenmediğiniz kişilerle kişisel bilgilerinizi paylaşmayın.

- Sisteminizi yedekleyin (http://en.wikipedia.org/wiki/Back_up) ve düzenli yedekleme politikanız olsun.

- Sisteminizin güvenlik önlemlerini güncelleyin ve çevrimiçi tercihlerinizi destekleyecek olan <http://www.epic.org/privacy/tools.html> adresindeki ilave araçlar üzerine bazı araştırmalar yapın.

- Karşı virüs (http://en.wikipedia.org/wiki/Antivirus) güvenlik duvarı (http://en.wikipedia.org/wiki/Firewall_%28networking%29) yazılımları mutlaka gereklidir. Engelleyiciler (http://en.wikipedia.org/wiki/Pop_up#Add-on_programs_that_block_pop-up_ads) ve karşı casus yazılımları (http://en.wikipedia.org/wiki/Spyware) gibi diğer araçları da kullanmayı düşünebilirsiniz. Sisteminizi düzenli kontrol ettiğinizden emin olun.

- Kişisel bilgisayarınızı, e-postanızı ve İnternet bağlantılarınızı korumak için "Güçlü parolalar" (http://en.wikipedia.org/wiki/Password#Factors_in_the_security_of_an_individual_password) kullanın.

- Özel verileri vermeden önce, araç çubuğundaki kilitli asma kilit sembolünü kontrol ediniz. Bu sizin işleminizin güvenli bir hattan gerçekleştiğine dair bir işarettir.

Kurabiyeler

- Kurabiye (http://en.wikipedia.org/wiki/HTTP_cookie) bir web sitesini ziyaret ettiğinizde bilgisayarınızda bırakılan metin dosyasıdır. Bilgisayarınıza zarar veremez, ancak davranışınız ve ilgi alanlarınız hakkındaki bilgilere erişim sağlayacaktır. Bu durum daha kişisel gezinti atmosferi sağlar. Örneğin, bir web sitesine kayıt yaptırırken dönüşünüzde isminizle karşılanabilirsiniz.

- Çevrimiçi davranışınızın ne kadar özel olmasını istediğinize karar vermeniz önemlidir. Kurabiyeler kullanma biçimlerini ve irtibat bilgilerini izlemek için kullanılabildiğinden özel hayatınızın gizliliğine tecavüze olanak sağlarlar.

- Sisteminizin yayınladığı verinin kontrolüne ve istenmeyen kurabiyelerin temizlenmesine yardım için karşı casus (http://en.wikipedia.org/wiki/Spyware) yazılım kullanabilirsiniz.

Veri Korunması

- Bilgisayarınızın ve e-posta programlarınızın şifre korumalı olduğundan emin olunuz (http://en.wikipedia.org/wiki/Password). Birçok ev bilgisayarının "varsayım" kullanıcısı ve "test" gibi standart şifreler aracılığıyla erişimi sağlayan parola ayarları vardır. Bakınız <http://www.netlingo.com/right.cfm?term=default>. Bu hazır varsayım ayarlarını daha güvenli parola ve tanıtıcılarla değiştirdiğinizden emin olun.

- İnternet üzerinden gönderilen her hassas bilgiyi şifrelemek (http://en.wikipedia.org/wiki/Encryption) en iyisidir. İyi ki, e-ticaret (http://en.wikipedia.org/wiki/Ecommerce) işlemlerinin çoğu için bu standarttır ancak yine de kredi kartı bilginizi veya banka hesap numaralarınızı iletmeden önce sayfanın güvenli olduğundan emin olmalısınız.

- Bilgisayarınızın değişik bölümleri şifre kullanılarak güvence altına alınabilir. Gizli projeler, araştırmalar, orijinal tasarımlar ve benzeri kıymetli belgelerin içinde olduğu dosyalar için şifreler yaratınız.

Daha fazla bilgi için

- Avrupa Konseyi'nin Hukuk İşleri sayfası, veri korunması alanında Avrupa Konseyi'nin çalışmaları hakkında bilgi içerir: <http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Data_protection/>.

- Elektronik Özel Hayatın Gizliliği Bilgi Merkezi (EPIC) özel hayatın korunması araçlarının listesini ve makaleleri içerir: <http://www.epic.org/privacy/tools.html>.

- Casus tarayıcı <http://gemal.dk/browserspy/> kullanarak ağda bakmak isteyenlere bilgisayarınızın neler söylediğini araştırın.

- Medeni haklar hakkında endişeli misiniz? Özel hayatın gizliliği hakkındaki bu tartışmalar vatandaşlık sınıfınızı bir süre için meşgul eder: Elektronik Sınır Vakfı <http://www.eff.org/>, Privacy.org <http://www.privacy.org/>, Uluslararası Özel Hayatın Gizliliği <http://www.privacyinternational.org/> ve Privacy.net <http://www.privacy.net/>.

- Siber Melekler <http://www.cyberangels.org/>, basit öğretimi ve açıklamaları ile bir İnternet güvenlik sitesidir.

- TuCows <http://www.tucows.com/>, 40.000 paylaşımlı yazılıma ve ücretsiz yazılıma erişim sağlayan bir web sitesidir. Hızlı, yerel ve güvenli virüs ve casus yazılımın ücretsiz yüklenmesini sağlar.

- Zone Alarm <http://www.zonelabs.com/store/content/home.jsp>, iyi bilinen güvenlik duvarı programlarından birisidir. İnternet'ten bilgi gönderen değişik programlar için erişim kontrolü yapmanızı sağlar.

- CryptoHeaven (Cennet Şifresi) <http://www.cryptoheaven.com/>, simetrik ve asimetrik şifreleme ile güvenli posta, dosya filtreleme ve sohbet için bir şifreleme paketidir.

- LavaSoft Ad-aware <http://www.lavasoft.com/>, bilgisayarınızı tarayan ve özel hayatınızın gizliliğini koruyan bir karşı takip yazılımı programıdır.

* * *

KILAVUZ METİN 16

Güvenlik

Giriş

- Çevrimiçi güvenliğiniz ev güvenliğinizle karşılaştırılabilir. İçerikleri, pencereleri kapalı ve kapıyı kilitli tutarak koruyabilirsiniz.

- Hastalıklı program (http://en.wikipedia.org/wiki/Malware) virüsler (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_virus) gibi bilgisayarınızı etkileyebilecek kötü niyetli yazılımlar için kullanılan genel bir kavramdır. Hastalıklı program, yazılımın normal çalışmasını önlemek veya izinsiz giriş veya veri silinmesi gibi birçok etkiye sahip olabilir.

- Hastalıklı programın en sık rastlanan biçimleri virüsler (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_virus) ve kendini kopyalayan programlar olan kurtlardır (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_worm).

- Adına rağmen bütün virüsler ve diğer hastalıklı program biçimleri, kötü niyetle tasarlanmış değildir.

- Ortalama olarak her gün 10 yeni virüs keşfedilmektedir.

- Güvenlikle ilgili diğer birçok konu aynı zamanda özel hayatın gizliliği ile de ilgilidir (Bkz. Kılavuz Metin 15).

Eğitim

- Kendini koruma ve sorumluluk konularını öğrencilerle tartışınız. Bir çok genç yetişkinlerden daha bilgili olduğu için, onları kendi aralarında ve aileleri ile bilgilerini paylaşmaya teşvik ediniz.

- Birçok bilgisayar korsanı ve virüs yaratıcısı, en genç İnternet kullanıcıları arasında yer almaktadır. Bu konularla ilgili bir sınıf tartışması yapınız.

Etik konular ve riskler

- Bilgisayarınızın güvenliği başkalarını etkileyebilir. Sizin bilgisayarınızı etkileyen virüsler başkalarına geçebilir.

- Müşterileri veya diğer tanıdıkları hakkında kişisel veriler saklayan herkes bu bilgilerin güvenli tutulmasından sorumludur.

- Bilgisayar korsanlığı (http://en.wikipedia.org/wiki/Hack_%28technology_slang%29) veya başkaları hakkında bilgiye her tür izinsiz erişim, başkalarının haklarını ihlaldir.

- Dikkatli olmak önemlidir ancak güvenlik önlemlerinde aşırıya gitmeyiniz! Ağın en büyük özelliklerinden biri erişilebilir olmasıdır. Hakları kısıtlamak veya aşırı filtreleme yapmak, sansürü ortaya çıkarabilir veya erişimi azaltabilir.

- Casus yazılım, bir bilgisayarı genellikle ticari amaçlarla kopyalayan programlara atıfta bulunur. İstenmeyen reklamların eklenmesi veya kredi kartı bilgilerinin kaçırılmasını içerebilir. Arayıcılar (dialer), kullanıcının izni olmadan modemlerin numaraları çevirmesine yol açan casus program biçimleridir. Bunlar ücretli telefon hatları çağrıları için kullanılmıştır.

- Kurabiyeler, kişisel bilgilerin saklanmasını içerirler. Daha fazla bilgi için, özel hayatın gizliliği başlıklı Kılavuz Metin 15'e bakınız.

Uygun kullanım

- Karşı virüs yazılım programı (http://en.wikipedia.org/wiki/Anti-virus_software) yükleyiniz ve güncelleştiriniz.

- Mümkün oldukça güvenlik bölmeleri yükleyiniz. Bazı işletim sistemleri ve otomatik olarak güncelleyen veya yüklemeye hazır olduğuna dair sizi bilgilendiren programları yükleyebilirsiniz.

- Bilgisayarınıza yönelik veya bilgisayarınızdan dışarı trafiği kontrol etmek için bir güvenlik duvarı (http://en.wikipedia.org/wiki/Firewall_%28networking%29) yükleyiniz.

- Bilgisayarınızı gerekmedikçe İnternet'e bağlı bırakmayınız. Geniş bant üyelikleri, sınırsız bağlantı zamanı sağlamaktadır ancak bu güvenliği tehlikeye düşürebilir.

- Doğrudan ve açık bir şekilde sizinle bağlantılı parolalar (http://en.wikipedia.org/wiki/Password#Factors_in_the_security_of_an_individual_password) kullanmaktan kaçınınız. Harf ve sayılardan oluşan bileşimler kullanınız.

- Tarayıcınızı (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_browser) "Script'leri etkisizleştirmeye" ayarlayınız. Güvenilir siteler için script'ler kullanabilirsiniz.

- Gerçek olmayabilecek e-postaları açmayınız. (Bkz. e-posta başlıklı Kılavuz Metin 5)

- Bilgisayarınıza herhangi bir şey yüklemeden önce kaynağa güvendiğinizden emin olunuz. Casus yazılım dağıtımına yardımcı olma konusunda nam salmış olan akranlar arası (http://en.wikipedia.org/wiki/Peer_to_peer) yazılım konusunda özellikle dikkatli olunuz. (Bkz. Müzik ve şekiller başlıklı Kılavuz Metin 10)

- Önemli dosyaları düzenli olarak CD-Rom gibi bilgisayarınızdan farklı yerlerde yedekleyiniz.

- Birden fazla bir bilgisayarın veya ağın kullanıcısını yönetiyorsanız her kullanıcının uygun hakları olduğundan emin olunuz. Gereksiz kullanıcı haklarını kısıtlamak, kasıtlı veya kasıtsız güvenlik problemlerinden kaçınmanıza yardımcı olabilir.

- Ağ yöneticileri, kullanıcıların güvenlik sistemlerini tehlikeye düşürmemesi için bir makul kullanım politikası (http://en.wikipedia.org/wiki/AUP) oluşturulmalıdır.

- Windows işletim sistemi ve İnternet Explorer tarayıcısı, hastalıklı programın en yaygın hedefleridir. Açık kaynak yazılım (http://en.wikipedia.org/wiki/Open_source) veya Mozilla Firefox <http://www.mozilla.org/> gibi alternatifleri göz önünde bulundurun.

Daha fazla bilgi için

- Microsoft güvenlik sayfası: <http://www.microsoft.com/security/default.mbpx>.
- Apple güvenlik sayfası: <http://www.apple.com/support/security/>.
- Bilgi teknolojileri çalışanları için ayrıntılı bilgi: <http://www.searchsecurity.com>.
- Avrupa Ağı ve Bilgi Güvenliği Ajansı: <http://www.enisa.eu.int/>.
- Bilgi sistemleri ve ağlarının güvenliği için OECD rehber ilkeleri: <http://www.oecd.org/document/42/0,340,en_2649_34255_15582250_1_1_1_1,00.html>.
- Bilgi güvenliği dergisi: <http://informationsecurity.techtarget.com/>.
- 2privacy.com web sitesinde bilgisayarınız için bir özel hayat gizliliği testi bulunmaktadır: <http://www.2privacy.com/>.
- İngiliz Hükümeti <http://www.itsafe.gov.uk/> ve Amerikan Hükümeti <http://www.us-cert.gov/> tarafından çevrimiçi güvenliğe ilişkin öneriler.
- Doğrudan pazarlama için bilgi güvenliği rehber ilkeleri <http://www.thedma.org/guidelines/informationsecurity.shtml>.

* * *

KILAVUZ METİN 17

Sataşma ve Taciz

Sataşma ve taciz ile İnternet arasındaki bağlantı nedir?

- Sataşma (http://en.wikipedia.org/wiki/Bullying) ve taciz (http://en.wikipedia.org/wiki/Harassment), kişilerin kendilerini ve çevrelerindeki dünyayı nasıl algıladığı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

- Sataşmanın tanımı genelde o tanımı yapan kişiye bağlıdır. Ancak birçok insana göre bir zaman dilimi içerisinde çeşitli şekillerde tekrarlanarak başka bir insana zarar vermek maksadıyla yapılan bir harekettir. Ebeveynler ve çocuklar genellikle bu problemin düzeyi konusunda aynı algılamaya sahip değildir.

- Sataşma, sözle veya fiziksel temasla olabilir. Günümüzde bu kavram, saldırgan veya kötü e-postaları, sohbet odaları veya mesaj kutusu yorumlarını hatta daha da ilerisi bir kişiye veya bazı insan gruplarına karşı zararlı içerik ile kurulan web siteleri ile İnternet yoluyla sanal sataşmayı da içermektedir.

- Eğitimciler her zaman sınıf içinde ve dışında sataşma ve tacizle uğraşmak zorunda kalmışlardır. Şimdi bizim için bu tür sataşmanın İnternet'i de ne şekilde ilgilendirdiği konusunu anlamamız gereklidir.

Okulda ve evde sataşma ve tacize karşı ne yapılabilir?

- Eğer öğrenciler üretken bir şekilde öğreneceklerse, kendinden emin ve güvende olduklarını hissettikleri bir ortama gereksinimleri vardır.

- Eğer bir öğrenciye sataşılıyor ve taciz ediliyorsa, odaklanma güçlüğü olacağından, tehdit edilmiş hissedeceğinden ve kendine güvenini kaybedeceğinden, öğrenmesi kısıtlanır.

- Öğrencilere, gerek sınıfta gerekse oyun alanında veya çevrimiçinde çalışırken mümkün olan en iyi öğrenme ortamını sağlamak öğretmenler ve ebeveynlerin sorumluluğudur.

- Öğrenciler kendi hareketleri için sorumluluk almaya gereksinim duyarlar, ancak sataşma, güveni ve öz saygıyı azaltır.

- Kendini tehdit altında (çevrimiçinde veya değil) hisseden öğrenciler güvendikleri bir yetişkinin yardımına gereksinim duyarlar. Sataşmada bulunan kişinin de, gelecekte bu davranışını tekrarlamaması için, rehberliğe gereksinimi olduğunu hatırlamalıyız.

- Okullar; yerinde, özel rehber ilkelere de sahip olmalıdır. Okulunuzdaki İnternet politikasını önleyici tedbirlerle birleştirmek, sataşmayla mücadele hususunda iyi bir fikir olabilir.

Etik ve güvenlik konuları

- Sınıfta sataşma ve taciz, korku ve güvensizlik atmosferi yaratarak bütün sınıfın moralini düşürebilir ve öğrenmeyi neredeyse imkânsız kılar.

- Sataşma veya tacizin bir problem olmaması için yardımcı olacak bir önlem, müfredatınıza öfke kontrolü ve çatışma çözümünü dâhil etmektir. Bu tipteki iyi seçilmiş programlar çocukların ve gençlerin çatışmalarda potansiyel arabulucular olarak kendi yeteneklerini keşfetmelerine izin verir. Bu şekilde, çevrimiçi ve çevrim dışında küçük çatışmaların tehlike veren davranışlara dönüşmesi tehlikesi azaltılmış olur.

- Okulda İnternet'in öğrenciler ve personel tarafından ne zaman ve nasıl kullanıldığını denetlemek için okulunuzun, yerinde, açık bir politikası olmalıdır-çoğunlukla buna makul kullanım politikası (AUP) (http://en.wikipedia.org/wiki/Acceptable_Use_Policy) denir. İnternet kullanımını kayıt altına alan bu belge, müstehcen ve saldırgan/mütecaviz dil kullanımına izin verilmeyeceğini açık bir şekilde anlatmalıdır. İnternet'i uygun olarak kullanmayan kişiler, doğrudan sonuçlar hakkında açıkça bilgilendirilmelidir.

- Kimin ne zaman ve nerede çevrimiçinde olduğu da dâhil olmak üzere İnternet kullanımını belgeleyebilen bir yöntem olmalıdır.

- Öğrencilere çevrim içinde iken kendilerini taciz eden veya herhangi bir şekilde sataşan biri olduğunda iletişimi kesmeleri söylenmelidir.

- Öğrenciler güvendikleri bir yetişkine olanı hemen söylemelidir ve eğer mümkünse, onlara saldırgan materyali göstermelidir. Daha sonra yetişkin okulun AUP'sinde tarif edilen işlemleri takip etmelidir.

- İşlem, gerçek hayattaki gibi bir çocuğa bir kişi tarafından sataşılması ile aynıdır. Çocuklar bu durumda saldırganla teması kesmeli ve olayı güvendiği bir yetişkine anlatmalıdır. Yalnızmış ve kendi kendisine halletmesi gerekiyormuş gibi hissetmemelidir.

Özet olarak, okul İnternet kullanım politikası, çatışma çözümlenmesi, çevrimiçinde sataşma olayında öğrencilerin ve personelin ne yapacağının eğitimi, istismar hedeflerine olumlu destek sağlanması ve mümkün olduğunda istismar edenlere davranışlarını değiştirme yardımını içermelidir. Bu tür yerinde politikalarla okullar, sataşma ve taciz konularıyla karşılaştıklarında daha az sorun yaşarlar.

Sınıf ödevi için düşünceler

- Rol modeli: öğrenciler sahte problem çözme sürecine katılmalıdır. Öğretmenler rolleri dağıtır ve öğrencilerin bir problemi çözmeden sorumlu oldukları grupları

oluştururlar. Bir sonraki adım, öğrencilerin konuya başka bir açıdan bakmalarını sağlayan rolleri değiştirmektir.

- Tartışma grupları: öğrenciler izlenimleri hakkında konuşmaya teşvik edildikleri, çalışmalarının değerlendirildiği tartışma gruplarına katılırlar.

Uygun kullanım

Çevrimiçi sataşma, e-posta veya herhangi bir mesajla taciz etme konusunda yapılabileceklerle ilgili bazı düşünceler:

- Öğrencilere bilinmeyen kaynaklardan gelen e-postaları açmamaları öğretilmelidir.

- Eğer bir e-posta açılırsa ve saldırgan mesaj bulunursa, onu hemen siliniz.

- Eğer bir kişi saldırgan ve mütecaviz e-postalar göndermeye devam ediyorsa, e-postanın nereden gönderildiğini öğrenmek (e-posta adresi yoluyla) mümkündür, bu yüzden taciz olayını acilen bildirmek için o hizmet sağlayıcıyla (http://en.wikipedia.org/wiki/İnternet_Service_Provider) irtibat kurunuz..

- Okulunuzun sataşma ile ilgili politikasında ve/veya makul kullanıcı politikasında, öğrenciler tarafından yapılacak çevrimiçi tacizle nasıl başa çıkılacağı hususunda hükümler olmalıdır.

- Sataşmanın herhangi bir türünde olduğu gibi, öğrenciler ne zaman çevrimiçinde taciz edilirlerse size veya başka bir güvenilir yetişkine gelebileceklerini bilmelidir.

Daha fazla bilgi için

- Sataşma.org: <http://www.bullying.org/>.
- Sataşmayı hemen durdurun!: <http://www.stopbullyingnow.com/>.
- Risklerini bilin: Siber sataşmayla mücadele: <http://www.media-awareness.ca/english/teachers/wa_teachers/safe_passage_teachers/risks_bullying.cfm>.
- Siber sataşma nedir?: <http://www.netalert.net.au/01569-what-is-cyber-bullying.asp?qid=10398>.
- Insafe ağına sataşma ve zararlı içeriği rapor edin: <http://www.saferİnternet.org/ww/en/pub/insafe/safety.htm>.

* * *

KILAVUZ METİN 18

Çevrimiçi Alışveriş

Giriş

E-ticaret; ürünlerin çevrimiçi satışını sağlayan hizmetlerin, yazılımın ve yöntemlerin birleşimi olarak tanımlanabilir. Kitaptan tatile, giysiden elektroniğe kadar çevrimiçinde her şey satın alınabilir. Somut ürünlerin yanı sıra çevrimiçi içeriğe erişim gibi hizmetler için de ödeme yapabilirsiniz. Forrester Research'e göre <http://www.forrester.com/my/1,,1-0,FF.html> 2004 yılında 40 milyar € olan Avrupa çevrimiçi perakende pazarının, 2009 yılında 167 milyar € 'ya artması beklenmektedir.

Eğitim

Genç insanların bilinçli tüketici olmaları gereklidir. Çevrimiçi alış veriş önem kazandıkça, çıkarlarını korumanın ve çevrimiçi alışverişle ilgili risklerden kaçınmanın hayati olduğunu anlamaları önem kazanır.

- Öğrencileri, perakende satıcılar ve satış koşulları hakkında bilgi sahibi olmaları için eğitin.

- Öğrencileri, yalnız veya gruplar halinde kafalarında belli bir amaç ile ürünler ve hizmetleri için özel ticari web-sitelerine bakmaya davet edin. Örneğin belirli bir bütçeye göre bir tatil planlamak gibi (Bkz. bilgi araştırmak başlıklı Kılavuz Metin 3).

- Öğrencileriniz ile bir e-ticaret web sitesi planlayın (örneğin okul ürünlerinin satışı için) veya okulunuzda bu kapsamda daha önceden başlatılmış mevcut girişimleri ilerletmek üzere çalışınız.

Etik düşünceler ve riskler

- Kredi kartı bilgilerinizi koruyunuz. Bilgisayar korsanları bilgisayarınıza erişerek veya bilgilerinizin bulunduğu güvensiz web sitelerini kırarak kredi kartı bilgilerinizi elde edebilirler.

- Aynı zamanda suçlular da insanları aldatarak kredi kartı veya banka bilgilerini gönüllü olarak vermelerini sağlayabilirler. Avlamak (http://en.wikipedia.org/wiki/phishing) bu kategoriye girer. Bu tür saldırılar, genellikle çevrimiçi alışveriş veya ödeme sitelerinin kullanıcılarını, onlardan ayrıntıları "tekrar onaylamalarını" istemek suretiyle hedef alır.

- Çevrimiçi alışveriş genelde kredi kartı ile ödemeyi kapsadığı için tüketicilerin aşırı harcamadan kaçınmaları için harcamalarını dikkatle idare etmeleri gerekmektedir.

Uygun kullanım

- Perakendeci veya satıcı hakkında bilgi edininiz. Örneğin e-Bay, satıcılara sicillerine veya geri bildirimlerine göre bir güvenilirlik sağlamayı mümkün kılar. Güvenilir olmayan kaynaklardan, özellikle istenmeyen postalar ile reklâmı yapılanlardan satın almayın (Bkz. Kılavuz Metin 6).

- Kredi kartlarının hileli kullanımına karşı sigortalı olduğunuzdan emin olunuz. Her türden yetkiniz dışındaki alış verişler için, hesap özetlerinizi dikkatli bir şekilde kontrol ediniz.

- Şartları ve koşulları okuyunuz. Metin uzun ve teknik olabilir ancak eğer okuyup anlamadıysanız bunu yaptığınızı söyleyerek tıklamayınız.

- Gizli maliyetler. Bunlar vergiler veya satıcının teslimat ücretleri olabilir. Eğer yurt dışından sipariş veriyorsanız, gümrük vergileri de bu kapsamda alınabilir.

- Site güvenli mi? Web tarayıcısının sağ alt köşesindeki asma kilit veya anahtar sembolü güvenli siteleri gösterecektir. Verinin gönderilmeden önce şifrelendiğini teminat altına aldığını belgeleyen Secure Sockets Layer'a (SSL) (http://en.wikipedia.org/wiki/Secure_Sockets_Layer) bakınız.

- Kişisel verilerinizin, kontrolünüz altında olduğundan emin olunuz. Verinizi elde etmek veya sizinle pazarlama nedeniyle irtibat kurmayı amaçlayan satıcının seçeneklerine ilişkin kutulara dikkat ediniz.

Daha fazla bilgi için

- Öğrencilerinize -Microsoft'tan- çevrimiçi ticareti öğretiniz: <http://www.microsoft.com/office/previous/frontpage/columns/edcolumn04.asp>.
- Doğrulama isteyenlere 11 dilde Avrupa Komisyonu formu: <http://europa.eu/int/comm/consumers/redress/index_en.htm>.
- TRUSTe -bağımsız, kar amacı gütmeyen, çevrimiçi işlemlerde güveni tesis amacını güden küresel bir girişimdir: <http://www.truste.org/>.
- İngiltere Adil Ticaret Ofisi'nin (OFT) çevrimiçi alışverişle ilgili bilgisi: <http://oft.gov.uk/Consumer/Your+Rights+When+Shopping+From+Home/Online+shopping/default.htm>.
- E-ticaretle ilgili Avrupa Komisyonu sayfası: <http://europa.eu/int/comm/internalmarket/en/ecommerce/>.
- Amazon <http://www.amazon.com> ve e-Bay <http://ebay.com> çevrimiçi alışverişte en iyi tanınan isimlerden ikisidir.

- Paypal dolandırıcılık önleme tavsiyeleri: <http://paypal.com/eBay/cgi-bin/webscr?cmd=p/gen/fraud-tips-buyers-outside>.

- "e-Bay 'çevrimiçinde en tanınmış' marka" konulu BBC makalesi: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4468745.stm>.

- Kelkoo, farklı perakendecilerden fiyatları karşılaştırmak için bir web sitesidir: <http://fr.kelkoo.com>.

* * *

KILAVUZ METİN 19

Katılımcı Bir e-Vatandaş Olmak

E-vatandaş olarak haklarımızı korumak

İnternet'in yaygın kullanımı ve yeni teknolojiler, büyüme ve istihdam için güçlü bir motor olmuştur ve birçok vatandaşın hayat kalitesini arttırmıştır.

Bütün vatandaşların sayısal ekonomi olarak bilinenlere bilgili katılımı, okuryazarlığın daha geniş bir şekilde gelişimine bağlıdır. Bu husus, maruz kaldığımız bilgi (görsel-işitsel içerik) çeşitliliğinin eleştirel analizini yapabilme, bağımsız görüşler oluşturma ve toplum konularıyla aktif olarak ilgilenme becerisini içerir.

Vatandaşların toplumda faal olmaları için ne tür yeni beceriler gereklidir?

- Bilgi ve iletişim teknolojileri günlük hayatımızın her yönüne hızla girmekte ve toplumda faal üyeler olmak için gerekli niteliklerin tipini değiştirmektedir.

- Kablosuz ağların (http://en.wikipedia.org/wiki/Wireless_network) ve üçüncü nesil (http://en.wikipedia.org/wiki/3G) cep telefonu teknolojisinin büyümesine bağlı olarak İnternet gelişmeye devam ettikçe, hem medya hem de İnternet okuryazarlığını aşacak biçimde bilgiyi etkin biçimde almak ve iletmek için günümüz teknolojisini kullanma yeteneğine daha fazla önem verilecektir.

E-vatandaş olmamıza yardım için İnternet hangi avantajları sağlamaktadır?

- İnternet daha fazla bilgiyi daha hızlı yayımlamayı mümkün kılmanın yanı sıra vatandaşların herhangi bir ilgi alanındaki son gelişmelerden haberdar olmaları için bu bilgiyi sürekli olarak günceller.

- Geçmişte basının bizi bilgilendirmek için yayımlamayı seçtiği açıklamalara güvenmek zorundaydık; günümüzde çoğunlukla kaynağa giderek birinci elden bilgi elde edebiliriz.

- Vatandaşların daha bilgili olmaları, kendi ülkelerinde ve pan-Avrupa düzeyinde demokratik hayata daha iyi katılımlarını mümkün kılmaktadır.

- Kamu ve özel sektör kurumları tarafından toplanan coğrafi, trafik, kültürel ve turistik bilgiler vatandaşların hayatlarını büyük ölçüde zenginleştirmektedir. Bazı ülkelerde vatandaşlar, adreslerini resmi olarak değiştirmek, pasaport yenilemeye başvurmak veya eskiden oldukça zaman alan faaliyetler için İnternet'i kullanmaktadır. Ancak, unutmayınız ki, özel bilgiyi çevrimiçinde verirken belli bazı önlemler alınmalıdır. (Bkz. özel hayatın gizliliği ve güvenlik başlıklı Kılavuz Metin 15 ve 16)

- İnternet ayrıca vatandaşların kamu veya gündelik hayatla ilgili konularda çevrimiçinde görüşme ve tartışmalara katılmalarını ve hatta e-oylama ile seçimlerde (http://en.wikipedia.org/wiki/E-voting) yer almalarını mümkün kılar.

E-vatandaşlık üzerine etik konular

Devamlı olarak güncellenen nitelikli bilgiye erişmek, temel insan haklarının uygulanmasında vatandaşları daha iyi bir konuma getirir. Öte yandan, teknolojinin bu haklar üzerinde olumsuz etkileri konusunda ihtiyatlı olmalıyız, özellikle:

- Bilgiye eşit erişim: sayısal bölünme, bilgi sahibi olanlarla olmayanlar arasında iki katmanlı bir toplum yaratmaktadır. Eğer bu durum devam ederse, daha şanssız olanlar aşamalı olarak ifade özerkliklerini kaybedeceklerinden, demokrasi tehlikeye düşecektir. Bilgiye doğrudan erişim olmadan, kendi düşüncemizi oluşturmamız olanaklı değildir ve dolayısıyla yeni teknolojilerin kullanımında daha becerikli olanlar tarafından kolaylıkla yönlendirilebiliriz. Ek olarak, kamuya ilişkin bilgiler, demokratik ve sivil hayat için çok önemlidir ve özellikle ekonomik faaliyet için temel bir kaynaktır. Eğer herkese eşit fırsatlar verilmesini sağlayacaksak, o zaman herkesin bilgiye eşit erişimini de sağlamamız gerekmektedir.

- İfade özgürlüğü: günümüzde, hayatımızda bilgi ve iletişim teknolojileri o kadar önemli bir rol oynamaktadır ki, yakın zamanda sadece onların kullanımında becerileri olanlar "seslerini" duyurabileceklerdir.

- Özel hayatın gizliliği hakkı: Bilginin iletim ve değişimi araçlarındaki büyük artış, kendimiz hakkındaki verileri ve aynı zamanda özel hayatın gizliliği hakkımızı da korumamızın gerekliliğini gösterir (aşağıdaki "Uygun kullanım"a bakınız).

Sınıf ödevi için düşünceler

- Medeni haklar: Avrupa Konseyi'nin çevrimiçi insan hakları faaliyet programı <http://www.hrea.org/erc/Library/First_Steps/index_eng.html>, medeni haklar çalışma programınız için iyi bir kaynak teşkil eder. Ayrıca sınıfınızın kendi insan hakları sözleşmesini hazırlamasını isteyebilirsiniz. Öğrencilerin insan hakları konusundaki bilgilerini sanal ortamlara uygulamalarını sağlayınız; örneğin İnternet'i, çalışmak ve oynamak için nasıl daha iyi bir yer yapabilirler.

- Tarih: Fransız Devrimi: Bastille Hapishanesinin ele geçirilmesine dair kahramanlık dolu ihtilal resimleri ile çağdaş anlatımlarla karşılaştırarak, öğrencilerinizin olguları varsayımlardan ayırt etmelerine yardımcı olunuz. Öğrenciler, "Bastille Hapishanesi'nin ele geçirilmesindeki yorumların farkını nasıl ve nedenleriyle açıklayabilmelidir". Bu durum, gerçeğin nasıl değişik amaçlarla tanımlandığı ve delillerin güvenilirliği gibi medya eğitimi kavramları ile ilişkilendirilebilir.

- Coğrafya: dünya pasaportu: Öğrencileri, dünyadaki yerlerin İnternet'te temsil edilme şekilleri üzerinde tartışmaya ve web sitelerinin belli bir yerle ilgili olarak vurgu ve tutumda gösterdikleri farklılıklarını analiz etmeye davet ediniz.

- İçerik analizi: Bir konu seçiniz, değişik kaynaklardan haber sitelerine bakınız ve sınıfta onları analiz ediniz. Farklı kuruluşlar farklı yaklaşımlar mı kullanmaktadır? Bunun neden böyle olduğunu düşününüz?

Uygun kullanım

- Her vatandaş, toplanan ve arşivlenen kişisel bilgilerin kopyasını alma hakkına sahiptir. Bu hak üzerinde ısrar ediniz ve gerekli olduğunu düşünmedikçe özel bilgi vermeyiniz.

- Daima kendiniz hakkında verdiğiniz bilginin nasıl kullanılacağını görmek için soru anketlerinin yazılı basımlarını okuyunuz ve özel hayatın gizliliği ile ilgili daha fazla tavsiye için Kılavuz Metin 15'e bakmayı unutmayınız.

- Demokratik sürece katılım artacaksa, okuryazarlık becerilerinin iletişimi ve bunların okul, ileri eğitim ve şehir hayatına aktarılması gereklidir.

- Öğrencilerin; bugünün bilgi toplumunda yaşamaları, çalışmaları ve oynamaları için gerekli yetenekleri geliştirmelerini güvence altına alma çabasıyla, çok sayıda okul İnternet yeterlilik programları üzerinde çalışmaktadır. Bunlar aşağıdaki konuları içermektedir:

  - İnternet'te yer alan bilgi labirentinde dolaşma becerilerini;
  - Bilgi ve yanlış bilgiyi ayırt etme kapasitesini geliştirilmesini;
  - Bilginin uygunluk ve doğruluk açısından analiz edilmesini;
  - Proje-temelli öğrenme için bilginin kullanımını;
  - Bir tarayıcı ve İnternet'in sunabileceği çoklu fırsatların anlaşılması ve kullanılmasını.

Daha fazla bilgi için

- Uluslararası Af Örgütünün <http://www.amnesty.org/> ve İnsan Hakları İzleme Merkezi <http://www.hrw.org/> insan hakları konusunda çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarıdır. Uluslararası Af Örgütü, özellikle Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinde, öğretmenlerin; öğrencilerin insan haklarını öğrenmelerine yardımcı olmaları için oluşturulmuş çeşitli dillerde bir el kitabı vardır. <http://web.amnesty.org/web/web.nsf/pages/hre_first>.

- Avrupa Komisyonu'nun görsel işitsel hizmetlerde küçüklerin ve insan onurunun korunması ile ilgili bilgileri vardır: <http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/new_srv/pmhd_en.htm>.

- First Monday adlı, İnternet'te belli bir yaş grubunun takip ettiği bir dergide yer alan "Bana bir bilgisayar fırlattılar ancak asıl gereksinimim olan bir hayat koruyucusuydu" başlıklı makale, sayısal bölünmenin dört özelliğini, okuryazarlık, erişim, içerik ve eğitim olarak tanımlamakta ve bunların her birinin geliştirilmesinde kütüphaneler ile müzelerin rolünü tartışmaktadır <http://www.firstmonday.dk/issues/issue6_4/wilhelm/index.html>.

- Demokrasiyi küreselleştirmek: <http://www.prospect.org/print/V11/20/barber-b.hkml>.

- Makale: "Yanıt veren sınıf : sınıf hayatının günlük işleyişine demokratik idealleri getirmek için pratik bir yaklaşım": <http://www.newhorizons.org/strategies/democratic/gimbert.html>.

* * *

KILAVUZ METİN 20

Mobil Teknoloji

Giriş

İlk defa 1983 yılında ortaya çıktığı zaman çok az sayıda insan cep telefonu almıştı. 1995 yılında Avrupa Birliği'nde her 100 kişiden 5'inde cep telefonu aboneliği vardı. Eurostat'a göre (2005) 2003 yılında genişlemiş 25 ülkelik AB'de her 100 kişiden 80'i cep telefonuna sahiptir. Cep telefonu kullanımı, en hızlı da Afrika'da yayılmakta olan, dünya çapında bir uygulamadır.

Cep telefonlarının standart özellikleri ses çağrıları ve kısa mesaj (SMS) hizmetidir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Short_message_service). "Akıllı telefon" olarak adlandırılabilecek bu sistem, e-posta, resimli mesaj ve video gibi yeni olanaklara sahiptir.

Günümüzde birçok cep telefonunun İnternet tarayıcısı ve e-posta kapasitesine sahip olması ve giderek daha fazla bilgisayarın kablosuz kullanıma uygun olması, mobil teknoloji ve kişisel bilgisayarların dünyası arasındaki farkın giderek azalmasına neden olmaktadır.

Eğitim

- M-öğrenme (Mobil öğrenme); cep telefonları, el bilgisayarları ve kişisel sayısal yardımcılar (PDA-Personal Digital Assistant) benzeri mobil teknolojiler yardımıyla öğrenmeyi ifade eder.

- SRI Uluslararası Araştırma Kuruluşu, 2003'de, mobil teknoloji kullanan öğretmenlerin %90'ının, bunun öğrencilerin öğrenmesine olumlu yönde katkı sağladığını tespit ettiklerini ortaya koymuştur: <http://www.intel.com/education/handhelds/SRI.pdf>.

- M-öğrenme, öğrencilere verilen öğretimin kişiselleştirilmesi olanağını sunmaktadır. Örneğin, ABD'de bir okul "kâğıtsız bir sınıf" kurmuştur- ders vermek için teknolojiyi kullanmak ve ikinci dili İngilizce olanlar için ek yardım sağlamaktadır: <http://www.paperlessclassroom.org/>.

- M-öğrenmenin geleceği sadece teknolojinin gelişimine bağlı değildir, aynı zamanda el bilgisayarları vasıtasıyla dağıtabilecek eğitim malzemelerinin gelişimine de bağlıdır.

- Kore, mobil öğrenmenin öncülerinden biri olarak tanınır. 2004'den beri öğrenciler dersleri taşınabilir el bilgisayarlarına yükleyebilmektedir.

- Cep telefonları için oyunlar, teknoloji ilerledikçe artan bir biçimde popüler olmaya başlamıştır ve eğitim oyunlarının ve diğer tür gayri resmi öğrenmenin bu ortama daha uygun olacağı düşünülmektedir.

- El bilgisayarlarının taşınabilirliği, hareket halindeki öğretmenler ile grup veya arazi çalışması yapan öğrenciler için yararlıdır.

- El bilgisayarları kullanımının, öğrencileri çalışmalarında sorumluluk almaya teşvik ettiği tespit edilmiş ve notları ile ödevlerini daha az kaybettikleri görülmüştür.

- Cep telefonları gençler arasında çok yaygın olduğundan, öğretmenler kısa mesaj ve benzeri iletileri sınıf faaliyetlerinde birlikte kullanarak, öğrencilerin ilgisini çekebilirler.

Konular

- Çocukların çok erken yaşta cep telefonuna sahip olduklarına ilişkin endişeler vardır. Zaman içerisinde, az da olsa radyasyona maruz kalmanın tehlikeleri konusunda araştırmalar henüz neticelenmemiştir.

- Bilgisayar kullanımı hâlihazırda evde bir düzen altına alınmaktadır. Cep telefonu kullanımı ise, birçok ebeveyn tarafından kişisel olarak nitelendirilmektedir. Yeni kuşak özgürlükle cesaretlendirilen çocuklar, "giveaway" olarak adlandırılan ödüllü medya kampanyaları veya zil sesleri gibi aksesuarlara para harcayarak mali sıkıntı içine girebilirler.

- Cep telefonları izleme araçları olarak kullanılabilir. Güvenlik özgürlüğe karşı konusu çelişkili bir konudur.

- Bluetooth teknolojisi (bir çeşit cihazlar arası veri aktarımı teknolojisi) (http://en.wikipedia.org/wiki/bluetooth) bilgisayar korsanlığı ve istenmeyen mesaj gönderme gibi güvenlik konularını ortaya çıkarmaktadır.

- Mobloglar (http://en.wikipedia.org/wiki/Moblog) mobil telefon bloglarıdır (web günlükleri). Gençler bilgi ve resim göndermekte ve potansiyel olarak güvenliklerini tehlikeye düşürmektedirler.

- Cep telefonundan sataşma, artan bir endişe konusudur. "Mutlu şamarcılar" olarak adlandırılan gençler (http://en.wikipedia.org/wiki/Happy_slapping) cep telefonları yoluyla saldırıları kayda geçirmekte ve mağduru aşağılamak için Web'deki resimleri postalamaktadır. Bu olay daha çok İngiltere'de görülmektedir. (Bkz. sataşma ve taciz başlıklı Kılavuz Metim 17)

- Dikkat dağıtıcı oldukları için cep telefonları araba kullanırken tehlike oluşturabilir.

- Virüsler (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_virus) ve kurtlar (http://en.wikipedia.org/wiki/Computer_worm) 2004'den beri cep telefonlarına bulaşmaktadır. Örneğin "Cabir worm isimli kurtçuk".

Mobil teknoloji nasıl kullanılır?

- Cep telefonları yaygın, göreceli olarak ucuz ve sahip olması kolay aletlerdir.

- Bir cep telefonu cihazı satın aldığınız zaman, seçmeli olarak kartlı ödemeyi seçebilirsiniz veya belli bir operatöre abone olarak, hizmetler için faturalı aylık ödeme yapabilirsiniz.

Uygun kullanım

- Gençleri cep telefonu kullanımlarını sınırlamaya teşvik ediniz. Ancak kullanımı yasaklamayınız. Cep telefonu kullanımı gençler arasında yaygın bir olgudur ve birçok çevrede yaşıtlar arasında iletişim olması nedeniyle önemlidir.

- Güvenlik risklerinden kaçınmak için kullanmadığınız zamanlarda Bluetooth'u açık bırakmayınız.

- E-posta'da olduğu gibi sadece güvenilir kaynaklardan veri kabul ediniz.

- Cep telefonu kullanımınızda düşünceli olunuz. Çevrenizdeki insanlar sizin konuşmalarınızı dinlemekten hoşnut olmayabilir.

Daha fazla bilgi için

- e-Öğrenme Merkezinin m-Öğrenme sayfası: <http://www.e-learningcentre.co.uk/eclipse/Resources/mlearning.htm>.

- Cep telefonlarını incelemek için bağımsız İngiliz sitesi: <http://www.mobile-phones-uk.org.uk/>.

- Mobil Teknoloji ve Öğrenmede Literatür Taraması: olayları ve mobil öğrenmenin geleceğine bakışı da içeren detaylı bir Birmingham Üniversitesi raporu: <http://www.nestafuturelab.org/research/reviews/reviews_11and 12/11_01.htm>.

- M-öğrenme, sosyal dışlanma riskinde olan gençler arasında mobil öğrenmeyi araştıran bir araştırma ve gelişme programıdır: <http://www.m.learning.org/>.

- Kablosuz dünya forumu : <http://www.w2forum.com/>.

- Childnet International tarafından elektronik ortamda yayımlanan "çocuklar ve cep telefonları, bir eylem gündemi": <http://www.childnet-intorg/downloads/CMPAAA_A4pdf> başlıklı bir kitap.

- Bağımsız Mobil Sınıflandırma Kuruluşu (IMCB): <http://www.imcb.org.uk/>.

- Mobil Veri Derneği (MDA): <http://www.mda-mobiledata.org/mda/>.

- Cep telefonunuzu Bluetooth ve hastalıklı programlardan korumaya ilişkin Nokia sayfası: <http://europe.nokia.com/nokia/0,,76016.00.html>.

- Bluetooth'un güvenlik sayfası: <http://www.bluetooth.com/help/security.asp>.

- Cep telefonu operatörü Vodafone'un ebeveynlere rehberi: <http://www.vodafone.co.uk/download/CSR%20Parent%20guide.pdf>.

* * *

KILAVUZ METİN 21

Bloglar

Giriş

- "Blog" kelimesi (http://en.wikipedia.org/wiki/Blog) weblogun kısaltılmışıdır ve gruplar ve bireyler tarafından elektronik ortamda yaratılan ve yayınlanan çevrimiçi dergi için kullanılır.

- "Weblog" kelimesi Oxford sözlüğüne 2003 tarihinde eklenmiştir. Bloglar, İnternet'te yeni bir olgudur.

- Blog hazırlayıcılar çevrimiçinde makale ve bilgi gönderdikleri için, bu eğilim çok sayıda haber grubu trafiğini ele geçirmiştir. (Bkz. haber grupları başlıklı Kılavuz Metin 8)

- Bazı politikacı ve ünlülerin bloglarda yer almış olmalarına rağmen, bloglar daha çok sıradan insanların görüşlerini yayınlama ve günlük hayatları hakkında konuşmaları ile ilgili olmaya devam etmektedir.

- Yakın zamanda, blogların yaygın olarak kullanılmasındaki artış nedeniyle, birçok web sitesi, malzeme hazırlamaya ve yayınlamaya yardım eden yazılım oluşturmuşlardır. Bir bloga yapılan her bilgi girişi üzerine yorum yapılabilir, tartışma için fırsatlar sağlar ve yeni fikirlerin oluşmasına yardımcı olur. Moblog olarak bilinen mobil bloglar (http://en.wikipedia.org/wiki/Moblogging) cep telefonlarında İnternet yayıncılığı özelliğinin gelişmesine bağlı olarak yakın zamanda ortaya çıkmıştır (Bkz. mobil teknoloji başlıklı Kılavuz Metin 20).

- Vloglama **(**http://en.wikipedia.org/wiki/Vlog) kullanıcıların yorumlarının yanı sıra video görüntü gönderdikleri yeni bir eğilimdir.

- RSS (zengin site özeti) (http://en.wikipedia.org/wiki/RSS_%28file_format%29) günümüzde blogları yayımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. İçeriklerinin diğer web sitelerinde yayınlanmasını isteyenler bunu XML sürümü (http://en.wikipedia.org/wiki/XML) (genişletilebilir çizim dil) kullanarak, uygun hale getirirler. XML, HTML'ye yakın bir şifre türüdür ve "besleme" olarak da bilinmektedir. Temel olarak okuyucuların içeriğe "abone" olmalarına ve almak için blogu ziyaret etmelerine gerek kalmadan blog güncellemelerinin kendilerine iletilmesine imkân verir. Bu karmaşık görünebilir ancak gerçekte çoğu bloglama yazılımında standart bir seçenektir.

Bloglamanın eğitimsel kullanımları

- Bloglar, çocuklara öğrenmelerini kontrol altına alma ve düşünce ve duygularını yayımlayacakları kamuya açık bir forum kurmaları şansını verir.

- Bloglar, tartışma ve işbirliği için yenilikçi bir öğretim aracı olarak kullanılabilirler. Örneğin, çağdaş bir edebiyat sınıfı *Arıların gizli hayatı* (http://weblogs.hcrhs.k12.nj.us/bees/) romanını çalışmak için bloglamayı kullanmıştır. Yazar derse bir giriş yazmıştır ve öğrenciler ve ebeveynleri her günün okuma ödevi ile ilgili izlenimleri hakkında yazmaya davet edilmiştir. Yazar daha sonra bunlar üzerine yorum yapmıştır. Bkz: <http://weblogs.hcrhs.k12.nj.us/bees/>.

- Uzmanlar bloglama ile ilgili üç aşamalı bir süreci not etmişlerdir. Bu <http://www.thejournal.com/magazine/vault/A4677C.cfm> adresinde tanımlanmıştır. Blog yaratıcıları, sürekli olarak materyali araştırmalı, filtrelemeli ve postalamalıdır. Öğrenci, üzerinde yorum yapacağı materyali araştırırken, farklı teori ve düşünceler ile gittikçe yakınlaşır ve içeriğin eleştirel analizi için gerekli yeteneklerini geliştirir.

- Teknoloji, eğitimde harekete geçirici bir faktör olarak kullanılabilir. Öğrenciler, yeni olması ve kendini ifade olanağı sunması nedeniyle bloglarla ilgilenmektedir. Blog, geniş bir yelpazede yer alan konuları öğretmek için bir araç olarak kullanılabilir.

- Bloglar, sınıftaki her öğrenciye, çocukların değişik bakış açılarını yansıtan tartışmalara katılma şansını verir.

Etik düşünceler ve riskler

- Öğrencilere, kamuya açık İnternet alanlarında, kişisel bilgileri vermemeleri hatırlatılmalıdır. Doğası gereği, genellikle kişisel olan bloglarda bu durum belirgin bir sorundur.

Nasıl kullanılır?

- Eğer teknik yetenekleriniz varsa sıfırdan bir blog yaratabilirsiniz. Çoğu insan, blog olarak bir içeriği hazırlama ve yayımlama araçlarını sunan siteleri kullanmaktadır. Okul blogları <http://www.schoolblogs.com/> ve blog yaratıcılar (aşağıya bakınız) ücretsiz hizmetleri sağlayan bilinen yerlerdir. Bunlar; bir kullanıcı adı alma, blogunuza isim verme ve bir şekil yazı ayırımı yapan program seçmenize yardımcı olacak, basit, adım-adım talimatları sunarlar.

- Blogunuz hazırlandığında ve işlediğinde, merkezi bir web sayfasından girişleri birleştirir ve şekillendirirsiniz. Popüler yazılım için arayüz WYSIWYG (http://en.wikipedia.org/wiki/WYSIWYG) formatıdır ve en üst derecede kullanıcı dostudur.

- Blogunuzun ziyaretçileri, her giriş sonunda yorumlar bağlantısına tıklayarak, içerik üzerine yorum yapabilirler.

- Yorumunuzu metinler ve resimler ile zenginleştirdiğinizden emin olunuz! İçeriğinizi yerleştirdiğiniz ortamda, metin kutusunun altındaki araç çubuğuna bu özellikleri içeren tuşlar eklenebilir.

Uygun kullanım

- Bir blog, düşüncelerinizi yayınlamak için büyük bir fırsat olabilir ancak bir gizli isim kullanarak ve bazı kişisel detayları vermeyerek özel hayatınızın gizliliğini korumak isteyebilirsiniz.

- Çocuklar ve gençler bir blogda kişisel bilgiyi açıklama konusunda özellikle dikkatli olmalıdır.

- Telif haklarına saygılı olun ve izinleri olmadan diğer insanların blog tasarımlarını kullanmayın.

- Konuya daha aşina olabilmek için sınıfa sunmadan önce kendi blogunuzu yapın ve çalıştırın. Düşünceler ve esinlenme için diğer blogları ziyaret etmek yardımcı olabilir. Okul blogları (http:www.schoolblogs.com/) web sitesinin 4.000'den fazla üyesi vardır ve kullanıcılara kendi okul bloglarını hazırlamaları olanağı sunar.

- Bloglama kavramını öğrencilerinize açıklamak için zaman ayırın. Onlara neden yapıldığını anlatın ve iyi ve kötü bloglardan örnekleri verin. Sonra öğrencilere, iletilerin uzunluğu ve sıklığı, konu başlıkları, metinler/fotoğrafların sayısı ve benzeri konularda bir dizi katı kurallar koyun. Öğrencilere bir blog işletmeleri görevini verin ve onların tecrübelerini ve diğer bloglar hakkında yorumlarını tartışın.

Daha fazla bilgi için ve bağlantılar

- Blog hazırlayıcı, bloglama ve şimdilerde mobloglama için araçlar sunan bir sitedir: <http://www.blogger.com/start>.

- Blog hazırlayıcılar için 14 adet telif hakkı tavsiyesi: <http://weblogs.about.com/od/issuesanddiscussions/a/copyrighttips.htm>.

- Elektronik Sınırlar Vakfı (EFF) blog hazırlayıcılar için yasal rehberdir: <http://www.eff/org/bloggers/lg/>.

- Çevrimiçi sınıf tartışmaları için Dartmouth kolejinin tavsiyeleri: <http://www.dartmouth.edu/~webteach/articles/discussion.html>.

- "Akademisyenler bloglar üzerine dersler veriyor" konulu, 23 Ocak 2005 tarihli BBC makalesi:: <http://www.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/4194669.stm>.

- Weblogg-ed - bu site eğitimde güncel bloglama eğilimlerini takip etmektedir: <http://www.weblogg-ed.com/>.

- ”Blogosphere’de İçerik Dağıtımı” konulu, Şubat 2004 tarihli Journal makalesi: <http://www.thejournal.com/magazine/vault/A4677.cfm>.

- Bloglama ve zengin site özeti (RSS) – Eğitimciler için Güçlü Yeni Web Araçları “Bu Nedir?” ve “Nasıl Kullanılır?” <http://www.infotoday.com/MMSchools/jan04/richardson.shtml>.

- Eğitimsel webloglar: <http://www.educational.blogs.com/>.

- Eğitimli Blogger: Sınıfta okuryazarlığı arttırmak için weblogları kullanmak: <http://www.firstmonday.org/issues/issue9_6/huffaker/>.

- K–12 Öğrenci Yazımı Destek Araçları: <http://www.cesa12.k12.wi.us/teach/write/blogs.html>.

- Blog Düşünce Dosyası: öğretmenlerin blogları kullanma yolları listesi: <http://www.weblogg-ed.com/stories/storyReaders$100>.

- Eğitimciler için bloglama kaynakları: <http://www3.essdack.org/socialstudies/blogs.htm>.